

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Patologické hráčství a jeho vybrané aspekty

Vypracovala: Barbora Žahourková

Vedoucí práce: PhDr. Helena Pavličíková

České Budějovice 2014

Anotace

Patologické hráčství je jedním z mnoha druhů závislosti, se kterým se setkáváme dnes a denně. Je to celospolečenský problém, jehož obětí se může stát téměř každý z nás. V současné době je zapotřebí i tomuto druhu závislosti čelit a to již jak v rámci prevence a další osvětové činnosti, ale i v rámci léčebných postupů a programů u osob, které již závislosti zcela propadli a chtějí se opět vrátit do běžného života. Je nepochybné, že v rámci dané problematiky je nutné obracet svou pozornost zejména na nejmladší generace a věnovat větší pozornost nebezpečím a rizikům spojeným s hráčskou závislostí. Jednu ze zásadních rolí v dané problematice sehrávají negativní vlivy na rodinu, školu, zaměstnání a zdraví patologických hráčů.

Na začátku práce jsou definovány základní pojmy, které je vždy nutné na začátku práce vymezit, neboť se budeme s těmito pojmy i nadále setkávat. Tato práce věnuje pozornost zejména příčinám patologického hráčství a jeho dopadům, a v další části práce se zabývám nejohroženějšími skupinami lidí tímto problémem. V závěru práce pak popisuji prevenci, její členění, formy a druhy preventivních opatření, třídění prevence podle jednotlivých metod a úrovní aktivit.

Cílem bakalářské práce je v obecné rovině se zabývat základními pojmy, zmapovat dostupné informace o tomto druhu závislosti a pokusit se o zhodnocení jejího vývoje a současné situace. Dále pak jsem se v rámci své práce věnovala problému řešení následků patologického hráčství, zapojení společnosti do tohoto procesu, zlepšení vzájemné komunikace mezi subjekty a především ochraně společnosti v rámci prevence.

V praktické části práce jsem použila metodu kvantitativního výzkumu, která byla provedena formou dotazníku, který byl anonymní. Vycházela jsem z předem připraveného souboru 10 otázek. Výsledky zkoumání jsem zapracovala do grafů, jež jsou součástí praktické části mé práce.

Na základě uskutečněného výzkumu pomocí dotazníků byly potvrzeny mnou vymezené hypotézy týkající se dané problematiky. Odpověďmi na jednotlivé otázky v dotazníku byl získán ucelenější přehled o zkušenostech a negativních dopadech patologických hráčů a možných preventivních opatřeních, která by v kladném slova smyslu zlepšily stávající stav sledovaných skupin osob, jejich rodin a dětí.

Abstrakt

Gambling is a type of compulsive behavior that we may encounter on a daily basis. It is essentially a pathological disorder that may affect the whole society as any one of us could become a victim.

It is important to deal with this addiction on several fronts, be it on the level of preventive measures and related information campaigns, or within the framework of medical interventions and healing programs for addicts who wish to recover. Undoubtedly, our main attention should be turned toward the youngest generation.

We must also devote more attention to the dangers and risks involved. This behavior negatively impacts family life, job and/or school-performance and, last but not least, the health of the persons involved.

In the first part of this thesis, the relevant terminology will be defined. In principle, my work deals with both causes of this pathological behavior and the after-effects. In another section of this thesis, I will deal with the groups of population most at risk. Finally, I will outline existing preventive measures and their division into different types, as well as their description according to specific approaches and levels.

In general terms, the goal of this Bachelor thesis is to define and describe the basic concepts and map out the information available on this kind of addiction. Further, it is my aim to assess how it has developed over time, and what the current situation is. In this framework, I have also devoted space to the analysis of consequences of gambling, attempts to draw in the whole society into this process and improve communication channels and, last but not least, the preventive measures in place.

In the practical part, I have used the methods of quantitative research. My research tool was an anonymous questionnaire comprising ten questions. The results of my research are presented in graphs which form an integral part of the practical section.

On the basis of my research, I was able to confirm the hypotheses that I had identified as being concerned with this type of behavior. By analyzing the respondents' answers, I was able to obtain a better overview about the experiences and negative consequences involved, as well as about the preventive measures which could have a positive impact on the well-being of the families and children at risk.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Kaplici 10.dubna 2014

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Heleně Pavličíkové za odborné vedení práce a také Mgr. Miroslavu Procházkovi, PhD. za cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat. Mé poděkování patří i Regině Helal, M.A. za pomoc při překladu anotace mé práce.

.....

OBSAH

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. Patologické hráčství, jeho vývoj a charakteristika	10
1.1 Úvodem	10
1.2 Současný stav	11
1.3 Základní pojmy	14
1.3.1 Vymezení základních pojmů	14
1.3.2 Formy hazardních her	15
2. Charakteristika hazardních hráčů	17
2.1 Rozdělení hazardních hráčů do skupiny	17
2.2 Úrovně patologického hráčství	17
2.3 Faktory vzniku hráčské závislosti	18
2.4 Diagnostická kritéria patologického hráčství	19
2.5 Typické projevy a varovné signály návykového chování a závislost	20
2.5.1 Problémy související s patologickým hráčstvím	21
2.5.2 Patologické hráčství spojené s jinými závislostmi	22
2.6 Stádia patologického hráčství	23
2.7 Nejohroženější skupiny lidí	25
3. Patologické hráčství ve vztahu k novým médiím	28
3.1 Počítače a internet	28
3.1.1 Rizika	28
3.1.2 Mnoho cest jak přemoci „závislost“ na PC	29
3.1.3 Jak se bránit a jak předcházet spouštěčům a bažení (craving)	29
3.1.4 Internetová sázení	30
4. Kriminalita v souvislosti s patologickým hráčstvím	32
4.1 Delikventní chování patologických hráčů	32
4.2 Základní právní normy upravující loterii, hry a sázky	33
5. Prevence	36
5.1 Základní dělení prevence	36
5.1.1 Primární prevence	36
5.1.2 Sekundární prevence	38

5.1.3 Terciární prevence	39
5.2 Jak situaci zlepšit	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST	42
6. Cíl práce a hypotézy	42
6.1 Cíl práce	42
6.2 Hypotézy	43
7. Metodika	44
8. Výsledky	45
8.1 Výsledky výzkumu pomocí dotazníků	45
9. Diskuze	55
10. Závěr	57
11. Klíčová slova	58
12. Seznam literatury	59
13. Přílohy	62

Úvod

Patologické hráčství je v současné době celosvětovým problémem, před kterým nelze zavírat oči. S problematikou hazardního hráčství jako jedním z druhů závislosti se setkáváme dnes a denně. Je to celospolečenský problém, jehož obětí se může stát téměř každý z nás. Proto je nutné obrátit svou pozornost již na nejmladší generace a věnovat větší pozornost nebezpečí tohoto jevu. Veliké změny přinesla zejména druhá polovina dvacátého století a počátek století jednadvacátého, kdy začalo vznikat, mnoho nových heren, jako lákadlo snadno nabytých finančních prostředků. Současná Česká republika je nazývána jako Las Vegas Evropy, jelikož je zde velké množství a dostupnost příležitostí pro hraní na herních automatech. Patologické hráčství je úzce spjato nejen se změnou společenského systému v naší společnosti, žebříčkem hodnot a priorit a samotnou strukturou společnosti, ale zejména se zázemím a výchovou v rodině, se zájmovou činností mládeže a využitím jejího volného času. V neposlední řadě také s postavením v partě, požíváním různých druhů drog a požíváním alkoholu, přístupem k internetu, volným přístupem k tiskovým a obrazovým informacím v médiích, kde se často objevují témata stále nových počítačových her.

Při volbě tématu své bakalářské práce jsem se rozhodla zabývat gamblerstvím z teoretického hlediska, jelikož mě tato problematika velice zajímá a v mém okolí znám některé své vrstevníky, kteří této závislosti propadli. Při tvorbě této bakalářské práce jsem ve velkém míře využila poznatků z odborné literatury, kterou uvádím v závěru své práce, když v současné době existuje i celá řada publikací o gamblerství a jeho závislostech. Další důležité informace jsem čerpala z tisku, internetu i z odborných časopisů.

V první části své bakalářské práce se zaměřuji na vysvětlení některých základních pojmů spojených s uvedenou problematikou. Dále zde popisuji základní druhy právních norem upravujících loterii, hry a sázky, diagnostická kritéria patologického hráčství, problémy a rizika spojené s hráčskou závislostí. Nedílnou součástí této práce je také téma zabývající se problematikou negativních vlivů na rodinu, školu, zaměstnání a zdraví patologických hráčů.

V další části své práce pak popisuji prevenci, její členění, formy a druhy preventivních opatření, třídění prevence podle jednotlivých metod a úrovní aktivit.

Cílem bakalářské práce je v obecné rovině se zabývat základními pojmy, zmapovat dostupné informace o tomto druhu závislosti a pokusit se o zhodnocení jejího vývoje

a současné situace. Jedním z úkolů bude také definovat konkrétní formy preventivní činnosti rodičů, sociálních pracovníků a školy a zhodnotit příčiny, podmínky a faktory ovlivňující tuto závislost.

Součástí práce je výzkumné šetření, které bylo provedeno formou dotazníků vybraných skupin mládeže na studenty středních škol a odborných učilišť. Hlavním cílem bylo zjištění současného stavu z hlediska dostatečného nebo naopak nedostatečného působení preventivně výchovné činnosti v rámci preventivních programů působící na děti a mládež.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Patologické hráčství, jeho vývoj a charakteristika

1.1 Úvodem

Fenomén patologického hráčství se v lidské společnosti objevuje od nepaměti, nicméně v druhé polovině 20. století začal značně narůstat. Nestřídmé sázení bylo v minulosti nejprve chápáno jako projev morální slabosti jedinců, kteří neměli dostatek morálních sil na to, aby odolali hazardní hře. Tito jedinci byli nazýváni také jako „oběti“, které neumí odolat lákadlům, jež jsou před ně kladeny.

Postupně se vnímání nadměrného hraní vyvíjelo, lidé ho začali chápat jako psychiatrický nebo psychologický problém. *„V pojetí některých psychologicky orientovaných autorů například dané osoby nevykazovaly takovou (potřebnou) osobnostní strukturu, která by jim umožnila zabránit vzniku herní závislosti. Případně vytvoření herních závislostí dávali do přímých vazeb s takovými aspekty, že v osobnostní struktuře nejsou vybudovány dostatečné autoregulační mechanismy, které by u daných jedinců účinným způsobem brzdily jejich touhu hrát. U takovýchto případů se již předpokládá určitá „konkrétní“ struktura psychické variability osobnosti, která způsobuje, že daný jedinec díky své osobnosti vybavě více inklinuje k tomu, že jej přitahují „herní“ (hlavně „výherní“) aspekt hry.“*¹

Takovýto jedinec po podlehnutí hry má v určité fázi velké problémy hru ukončit a hůře ovládá své chování a jednání.

Nejnovější přístupy, orientované na bio-psycho-sociální atributy, berou patologické hráčství z pozice veřejného zdraví a také se zaměřují na problémy patologického hráčství na úrovni celé populace.²

Až v roce 1980 Americká Psychiatrická Asociace označila nestřídmé hraní za psychiatrickou poruchu, tedy asi o deset let dříve než byla zařazena mezi „návykové a impulzivní poruchy“, a dala jí název patologické hráčství. Zvýšila se pozornost věnovaná mezilidským vztahům a událostem, které souvisely s přechodem od normálního hraní na hraní problémové.³

¹ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání.* Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 166. ISBN 978-80-7435-080-1

² KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání.* Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 166. ISBN 978-80-7435-080-1

³ BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie.* 1.vydání. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1998, s. 53. ISBN 80-7013-259-0.

1.2 Současný stav

Patologické hráčství se v současné době řadí mezi tzv. impulzivní a návykové poruchy, vyvolávající u jedince velice silný návyk na předmět své závislosti.⁴ Jedná se o závislost nelátkovou (látkové závislosti – alkohol, tabák, opiáty atd.). Charakteristickým znakem pro patologické hráčství jsou opakující se epizody hráčství, které se stupňují navzdory jejich nepříznivým psychickým, rodinným, sociálním, či jiných materiálních nebo pracovních komplikací. Lidé vnímají hru jako pozitivní, protože se při ní baví, získávají nové přátele, dovednosti, informace apod. Jenže tento druh zábavy je cestou „do pekla“. Patologičtí hráči mají silné impulzivní nutkání k hazardnímu hraní, nejsou schopni kontrolovat začátek, trvání, respektive intenzitu hraní a tudíž ani nedokážou odolat potřebě hrát nebo nutkání zajít do herního zařízení. Postrádají seberegulativní chování, vždy si řeknou: „*Až budu chtít, přestanu*“ nebo „*Zahraju si pouze jednou a půjdu domů*“. Jenže jsou to jen plané sliby, které nikdy nedokážou dodržet i přes narůstající finanční ztráty. U patologického hráčství, stejně jako u závislostí na psychoaktivních látkách, musí jedinec postupně své dávky zvyšovat. Takže hráč zvyšuje svou frekvenci hazardního hraní nebo zvyšuje sázky (množství vsazených peněz). Hráč je hraním zaujatý natolik, že si neuvědomuje narůstající finanční, vztahové a rodinné problémy ani problémy v zaměstnání.⁵

K typickým znakům patologického hráčství patří *craving* (=bažení nebo dychtění po hazardní hře), jež je v mezinárodní klasifikaci nemocí popisováno jako „silná touha, nebo pocit puzení užívat látku nebo látky“. Pojem *craving* se vyznačuje i jinými znaky, jako například tím, že přestože jsou dotyčnému známy škodlivé důsledky jeho jednání, tak ve svém chování pokračuje. *Craving* léčbu návykových nemocí vždy velice komplikuje, ale i přesto existují možnosti, které by vedly k překonání bažení.⁶

Mezi další typické projevy patologického hráčství patří zhoršené sebeovládání vůči hazardní hře, působící většinu zdravotních a sociálních problémů u závislých jedinců. Zhoršené sebeovládání i *craving* mají biologický podklad. Při rozvoji patologického hráčství se pravděpodobně uplatňují dopamin a různé další neurotransmitery. Jsou

⁴ BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie*. 1.vydání. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1998, s. 53. ISBN 80-7013-259-0.

⁵ JÍLEK, J. *Ze závislosti do nezávislosti (spoluzávislí a nešťastní)*. 1. vydání. Praha: Roční období, 2008. s. 224. ISBN 978-80-85524-03-1.

⁶ NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. *Bažení = craving: společný rys mnoházávislostí*. Praha: Sportpropag, 1999. s. 76.

známy případy, kdy došlo k rychlému vzniku patologického hráčství u pacientů s Parkinsonovou nemocí po nasazení dopaminergní léčby.⁷

Patologické hráčství podle Světové zdravotnické organizace (MKN-10)

- a) Nejméně během jednoho roku se objeví dvě nebo více epizod hráčství.
- b) Tyto epizody se často opakují i přesto, že vyvolávají tíseň, narušují každodenní život a ani nejsou pro jedince nijak výnosná
- c) Jedinec mluví o tom, že není schopen silou vůle hře jen tak snadno odolat.
- d) Jedinec neustále na hraní myslí a představuje si další okolnosti spojené s hrou.

Johnson a kol. doporučují, jako screeningový nástroj patologického hráčství, tyto otázky:

1. Cítil jste někdy potřebu vyhrávat více a více peněz?

2. Musel jste někdy lidem, kteří jsou pro Vás důležití, kvůli hazardní hře lhát?

Vyhodnocení je jednoduché. Pokud si člověk na obě dvě otázky odpoví „ano“ pravděpodobně to znamená, že je patologickým hráčem. Stejně jako jiná screeningová vyšetření, tak i tento nástroj ukáže spíše falešně negativní než falešně pozitivní výsledek.⁸

Hráčství a sázkařství

Je důležité od patologického hráčství odlišovat sázkařství a hráčství. Lidé, kteří hrají kvůli vzrušení nebo z důvodu výhry, pravděpodobně dokážou tento svůj „zvyk“ ovládat a nedopustí, aby museli čelit těžkým ztrátám nebo jiným nepříznivým důsledkům.

Hráčství a sázkařství se neřadí k duševním poruchám, ale patří do skupiny faktorů ovlivňující zdraví a kontakt se zdravotnickými zařízeními.

⁷ NEŠPOR, K. – CSÉMY, Ladislav. Jak zlepšit sebeovládání u závislých na alkoholu a jiných látkách a u patologických hráčů? *Časopis lékařů českých*, 2006, roč. 145, č. 9. s. 658-661.

⁸ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011.s. 27-28. ISBN 978-80-7367-908-8

Porovnání definic patologického hráčství a závislosti:

<u>Závislost na návykových látkách</u>	<u>Patologické hráčství</u>
Dochází k zanedbávání zájmů nebo jiných potěšení ve prospěch užívané psychoaktivní látky, mnoho času jedinci tráví získáváním či užíváním látky a nebo také léčbou z jejího účinku.	Zaujetí jedince představami a myšlenkami hraní či na jiné okolnosti, doprovázející tuto činnost.
Silná touha látku užívat a veliké problémy s kontrolou při užívání látky- začátek, ukončení, množství.	Hráč pociťuje silné, těžko ovlivnitelné puzení k hraní, které nelze ovládnout silou vůle.
Jedinec v užívání látky pokračuje i přesto, že si je vědom škodlivých následků.	Opakující se epizody hráčství nejsou pro jedince nijak výnosné, ničí každodenní život a jsou schopné vyvolávat pocit tísně. ⁹

Motivační síly podílející se na rozšíření hráčství a s tím souvisejícími problémy:

- „*Ekonomické motivy – možnost získat značné zisky společností podnikajících v oblasti herního průmyslu, včetně touhy vlády obdržet nové finanční příjmy bez nutnosti zvýšení daní*
- *Nový trend v možnosti trávení volného času – nové tendence spojené s vývojem turistiky a možnostmi návštěv nových a často i společensky atraktivních turistických lokalit určených k zábavě*
- *Růst nových technologií a forem hraní - dynamický vývoj komunikačních médií sebou přináší například video-terminály loterií či možnost internetového hraní“*

Hráčská závislost není u nás oficiálně sledována žádnou represivní státní složkou jako je například Policie ČR, což lze považovat za alarmující, protože patří k velmi silným kriminogenním faktorům. Sama o osobě není trestně postižitelná, není možné ji zařadit

⁹ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011. s. 28. ISBN 978-80-7367-908-8

pod žádnou skutkovou podstatu trestného činu, neporušuje totiž žádné ustanovení trestního zákona.¹⁰

1.3 Základní pojmy

Nejprve bude nutné si vymezit základní pojmy, jako je hazardní hra, hráčská vášeň a patologické hráčství, se kterými se budeme v této práci nadále setkávat. Přesné vymezení a stanovení pojmů je nezbytné pro správné pochopení celé problematiky.

1.3.1. Vymezení základních pojmů

Hazardní hra (hazard) – „vznikla ve středověku z arabského názvu hracích kostek – hazard. Znamená riskantní hledání šťastného osudu, který závisí na náhodě. Hazardéři utíkají od skutečného života ke hře“.¹¹

„Hazardní hra je jakékoli sázení pro sebe nebo pro druhé, kdy jde nebo nejde o peníze, například o malou, bezvýznamnou výhru. Všechno to, kde výsledek je nejistý, záleží na náhodě.“¹²

Jde o impulzivní činnost, kdy si hráč neuvědomuje žádné následky. Charakteristickým znakem pro hazardní hru je to, že se řadí k běžným veřejným aktivitám ve většině zemí, a že si hráč může koupit možnost výhry. K nejběžnějším formám her patří kartové hry, sportovní sázky, automaty, stírací losy, kasina, apod.¹³

Hráčská vášeň – byla poprvé definována B. Berglerem v roce 1957 takto:

- hráč miluje časté riziko,
- hra absorbuje většinu jeho zájmů, aktivit i fantazie,
- hráč je optimistický, neschopný poučení se z porážek a navzdory logice
- a pravděpodobnosti věří v šťastný osud a v to, že se mu vytrvalost vyplatí,

¹⁰ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání.* Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 168-169. ISBN 978-80-7435-080-1

¹¹ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání.* Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 153. ISBN 978-80-7435-080-1

¹² NEŠPOR, K. *Hazardní hra jako nemoc.* Praha: NCPZ, 1994. s. 121. ISBN 80-86008-18-5.

¹³ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání.* Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 153. ISBN 978-80-7435-080-1

- je neschopný přestat hrát, pokud už i vyhrál
- riskuje neúměrně vysoké finanční částky,
- mezi vložení peněz a výsledkem přežívá slastné úzkostné napětí¹⁴

Hazardní hra může vyvolat poruchy osobnosti, které se velice podobají patologické závislosti.

Patologické hráčství – není podle Mezinárodní klasifikace chorob řazeno mezi závislosti, ale patří mezi „návykové a impulzivní poruchy“. Tato porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hraní, které převládají na úkor materiálních, sociálních, pracovních a rodinných hodnot a závazků. V porovnávání rozdílů mezi drogovou závislostí a patologickým hráčstvím K. Nešpor říká, že „*patologické hráčství, i když není závislostí v přímém slova smyslu, má se závislostí mnoho společných rysů.*“

Podle K. Nešpora by se patologické hráčství mělo odlišovat od:

- a) hraní u sociopatických osobností – porucha sociálního chování, vyznačující se agresivitou či jinými negativními projevy k lidem
- b) hraní a sázení – pokus vyhrát peníze, drží-li lidé hraní pod kontrolou nebo časté hraní kvůli vzrušení
- c) nadměrné hraní u manických pacientů – psychická porucha osobnosti¹⁵

1.3.2 Formy hazardních her

Hazardní hra je taková formy hry, kdy si hráč může koupit možnost výhry, ať už je to majetek nebo peníze.

Nejčastější druhy hazardních her jsou:

- **Hrací automaty** - jednoznačně převládající forma hazardní hry u lidí, kteří mají s hraním velké problémy. Automaty se dělí na výherní či zábavné. U zábavných automatů nejde v úplném slova smyslu o hazardní hru, hráč si zde kupuje čas. I přesto však hraní na zábavních hracích přístrojích sebou přináší jistá rizika. Tyto automaty většinou obsahují hry se silnými prvky násilí a agresivity, jež mají velký negativní vliv na psychosociální vývoj zejména mladé populace právě v období, kdy si začínají sami utvářet názory a životní postoje.

¹⁴ (In.: VACEK, J.: Hráčská náruživost. In: *Československá psychiatrie*. 88, 1992, s. 3 – 4)

¹⁵ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011. s. 29. ISBN 978-80-7367-908-8

U výherních automatů, jež byly do veřejných prostor umístěny až po roce 1989, se o hazardní hru jedná, zákazník si kupuje možnost výhry. Výherní automaty se dělí dále ještě na těžké a lehké, podle výšky vkladu a podle toho, jakou velkou sumu může hráč vyhrát.¹⁶

- **Kasina** - tento druh hazardní hry není pro veřejnost až tak zajímavý a přitažlivý, protože ne každý chce hrát s tak vysokými částkami peněz, s jakými se v kasinu běžně hraje. Tento druh „zábavy“ je velice nebezpečný z toho důvodu, že výhra přinese opravdu velký obnos peněz, na který si jedinec rychle zvykne a bohužel u většiny tedy dochází k chorobnému návyku na tento druh zábavy a naopak prohra může jedinci způsobit velké duševní i životní problémy, ač nemusí jít o patologického hráče. Jde o hazardní hru typickou pro bohatší vrstvy obyvatelstva. Velice známé jsou herny v Monte Carlo, Las Vegas apod.
- **Sportovní sázky** - zde se jedná zejména o sázení na koně (výsledky dostihů) nebo na výsledky různých sportovních utkání. Nejedná se sice o tak závažný druh zábavy jako například u kasin, ale i přesto se lidé, kteří se věnují tomuto druhu sázení, mohou dostat do velkých životních problémů, dluhů a mohou se z nich stát patologičtí hráči.¹⁷
- **Hra v kostky** - historie této hry je v zahraničí mnohem starší než u nás a patří mezi první druhy hazardních her. I při této hře jde především o získání velké částky peněz než o jakýsi druh zábavy s dobrým pocitem z výhry, kde ale především záleží jen na náhodě a štěstí.¹⁸
- **„Skořápkáři“ a ostatní** - v dnešní době už „skořápkáři“ neexistují. Postupně k nám ze zahraničí pronikají různé formy her, též způsobující patologické hráčství, jako například Bingo. Za méně nebezpečné můžeme považovat i stírací losy, jelikož výsledek zjistíme hned a tudíž můžeme sázku ihned opakovat¹⁹.

¹⁶ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 155. ISBN 978-80-7435-080-1

¹⁷ NEŠPOR, K. *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou* [online]. 2.rozšířené vyd., Praha: Sportpropag, 1999. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.drogy.net/portal/ostatni/gambling-2/>

¹⁸ TOUFAR, P. *Opilci, falešní hráči a mlsní žrouti aneb Ze života našich předků*. 1. vydání. Benešov: Start, 2008. s. 230. ISBN 978-80-86231-46-4.

¹⁹ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. s. 154. ISBN 80-244-0337-4.

2. Charakteristika hazardních hráčů

2.1 Rozdělení hazardních hráčů do skupiny

- a) **Profesionálové** - jsou nazýváni, jako falešní hráči, kteří si hraním vydělávají na své živobytí
- b) **Sociálně adaptovaní** - hráči, jež mají hru pod kontrolou, hrají proto, že je to baví a stejně, jako všichni doufají ve výhru, která by jim mohla pomoci najít cestu ven z tíživé finanční životní situace
- c) **Chorobní hráči** - mezi chorobné hráče řadíme lidi, které potkala těžká životní situace (ztráta blízkého člověka, sestup na společenském žebříčku, dluhy,...), jíž se rozhodli řešit právě hazardní hrou. Dále sem patří také nezaměstnaní, jež mají zkušenosti i s pácháním trestné činnosti, drogami, apod. Jsou to lidé, kteří propadli hazardnímu hraní natolik, že o všechno přišli. Do této skupiny patří také mladiství, kteří mají problémy v rodině, ve škole či se svými vrstevníky.²⁰

2.2 Úrovně patologického hráčství

Tato číselná pětibodová stupnice určuje vážnost hráčské závislosti:

- Úroveň „0“ – nedochází k žádnému provozování hry
- Úroveň „1“ – hraní rekreační, žádný negativní dopad
- Úroveň „2“ – problémové hraní – už přináší drobné problémy (v Americe se tato bodová hranice označuje výrazem „podkonické“ hraní)
- Úroveň „3“ – přináší již velké problémy a negativní důsledky, které zasahují do reálného života hráče (splněna klinická kritéria pro patologické hraní)
- Úroveň „4“ – „*hraní motivované potřebou hledat řešení již existujících problémů spojených s patologickým hraním a to bez ohledu na soustavné prodlužování vzniklých nesnází*“

Již úroveň „2“ je ze sociálně psychologického hlediska považována za rizikovou a lze ji chápat jako přechodovou hranici. Úroveň „3“, maladaptivní úroveň, začíná už výrazně negativně ovlivňovat život jak samotnému hráči, tak i lidem v jeho okolí.²¹

²⁰ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. s. 154. ISBN 80-244-0337-4.

²¹ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie*. 2. vydání. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 171. ISBN 978-80-7435-080-1

2.3 Faktory vzniku hráčské závislosti

Patologické hráčství je mnohopříčinně podmíněný jev, na jehož vzniku se podílejí faktory bio-psycho-sociální povahy.

- **Biologické (somatické) faktory** - genetické predispozice postihující část populace, které zvyšuje pravděpodobnost vzniku patologického hráčství. Ve většině případů se patologické hráčství vyskytuje spíše u mužů než u žen, často u bývalých sportovců. „*Medicínské studie poukazují na nedostatečnou funkci centra blaženosti v mozku, na úlohu dopaminových genů, nižší aktivita serotoninového systému a nedostatek endomorfínu v mozku (hormon štěstí), vyšší hladina noradrenalinu apod.*“²² Nešpor zase uvádí, že „*Chemie mozku není rozhodně jedinou příčinou. Mozky lidí se za posledních pár let nezměnili, ale chorobných hráčů přibylo, přestože se nezvykle zvýšila dostupnost hazardních her.*“²³

- **Psychologické faktory** - uvádí se řada příčin patologického hráčství. Například podle S. Freuda je patologické hráčství následkem oidipovského komplexu, jež často vyústí až do regrese.

Není potvrzena existence vyhraněného typu premorbidní osobnosti ve vztahu k patologickému hráčství, ale jsou známy osobnosti, které mají vyšší predispozice k tomu stát se patologickým hráčem. Většinou jsou to osoby, které trpí poruchou osobnosti, a které jsou například více náchylné ke stresu a zátěži, jsou více emočně nestálé, psychicky labilnější, mají nízkou frustrační toleranci a nedisciplinované postoje k životu. U patologických hráčů se také často vyskytují různá psychická traumata či citová deprivace. Tento problém můžeme chápat jako riziko života v moderní společnosti, výkonu a konzumu, kterému může podlehnout úplně každý člověk.

- **Sociální faktory** - existuje řada faktorů, které více či méně ovlivňují vznik patologického hráčství a mezi nejvýznamnější sociální faktory řadíme například agresivní reklamu v masmédiích nebo velkou dostupnost různých forem hazardních her, zejména pak výherní automaty, jež platí za nejvíce nebezpečné a nejrozšířenější, a které nejsou legislativně dostatečně regulovány. Výherní automaty se nejčastěji vyskytují v podnicích, kde se konzumuje alkohol, který zvyšuje riziko podlehnutí patologickému hraní. Existují rizikové skupiny lidí, kteří snadněji propadnou hazardní hře, jako

²² KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání.* Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 156. ISBN 978-80-7435-080-1

²³ NEŠPOR, K. *Hazardní hra jako nemoc.* Praha: NCPZ, 1994. s. 70. ISBN 80-86008-18-5.

například zaměstnanci heren, různých pohostinných a restauračních zařízení, nezaměstnaní v těžké ekonomické situaci, děti, mladiství, apod.

Nejen zaměstnání nebo alkohol mohou být důvodem propadnutí patologickému hráčství, ale důležitou úlohu hraje i rodinné prostředí. Děti, které vyrůstají v emočně chladném prostředí s nedostatečnou nebo naopak přehnanou péčí, mají větší dispozice k podlehnutí hazardní hře než děti, jejichž psychický i fyzický vývoj odpovídá běžným standardům. Dalším podmiňujícím důvodem vzniku patologického hráčství u mladistvých může být odchod z rodinného prostředí například na internát, kde obvykle nezvládnou svoji „svobodu“ a kromě hraní, propadnou i alkoholu a drogám. Z toho vyplývá, že důvody vzniku patologického hráčství je podobný jako u jiných závislostí. Jde tedy o multifaktoriálně podmíněnou poruchu osobnosti, protože je podmíněný kombinací mnoha příčin.²⁴

2.4 Diagnostická kritéria patologického hráčství

Neustálé a opakované nepřizpůsobivé hráčské chování, vyznačující se nejméně pěti ze zde uvedených příznaků:

- Zaujetí hráčstvím – hráč nedokáže myslet na nic jiného než na minulé hráčské zážitky, plánování nového hazardu nebo na to, kde a jakým způsobem získat peníze za financování hry
- Hráč cítí potřebu hrát se stále většími částkami peněz, aby dosáhl žádoucího vzrušení.
- Neúspěšně se snaží hraní přerušit, zvládnout ho, či se ho vzdát, ale při těchto pokusech se začíná objevovat podrážděnost, neklid, agrese.
- Hraní je chápáno jako možnost útěku od problému, snaha zbavit se depresivních nálad, pocitů viny, úzkosti či bezmoci.
- „Hon“ na svou prohru – pokud hráč prohraje své peníze, vrací se další den znovu, aby je získal zpět.
- Lži osobám ve svém okolí – členům rodiny, kolegům v práci, terapeutům i jiným, aby popřel rozsah své hráčské závislosti.
- Díky hraní přišel hráč o rodinu, přátele, zaměstnání.

²⁴ NEŠPOR, K. Hazardní hra jako nemoc. Praha: NCPZ, 1994. s. 107. ISBN 80-86008-18-5.

- Hráč páchá trestnou činnost, jako jsou krádeže, podvody, zpronevěry nebo padělání peněz, aby získal peníze na hraní.
- Hráč se neustále spoléhá na ostatní, že mu pomohou, že za něj vyřeší jeho tíživou finanční situaci.

Protože se v tomto případě jedná o mánii, jež je projevem duševní nemoci, nemůžeme hráčství chápat jako manickou epizodu. Charakteristickým znakem tohoto období je délka trvání minimálně 1 týden, dále pak nepřiměřeně veselá nálada, přeceňování vlastních schopností, neúměrné utrácení peněz a zbytečné riskování, které mohou vést k hráčství...²⁵

Ve výše zmíněných kritériích jsou uváděny znaky patologického hráčství, které jsou víceméně totožné se znaky jiných závislostí. Podle K.Nešpora *„lze tedy říci, že patologické hráčství má se závislostmi mnoho společných rysů, přestože se nejedná o závislost v pravém slova smyslu“*²⁶

2.5 Typické projevy a varovné signály návykového chování a závislost

Touto problematikou se zabývá K. Nešpor ve své knize *Návykové chování a závislost*, současné poznatky a perspektivy léčby, jehož výsledky zkoumání a dlouholetých zkušeností s těmito pacienty jej vedly k níže uvedeným závěrům, z nichž vyplývá:

- Aby hráč dosáhl pocitu žádoucího vzrušení a příjemného pocitu, musí se postupem času zvyšovat frekvence hraní
- Aktivita, které s hraním souvisí nebo zaujatost hraním jsou nepřehlédnutelným důkazem o problémech s patologickým hráčstvím, protože jedinec se většinu času věnuje jen hraní na PC nebo herních automatech, a podřizuje tomu ostatní povinnosti
- Jakmile musí jedinec hraní přerušit, začíná pociťovat podrážděnost, neklid, deprese, tzv. abstinenční příznaky, protože hraní je pro něj odpočinek, odreagování se od každodenní reality, problémů, které mu přináší pocit spokojenosti

²⁵ SMOLÍK, P. (1996): *Duševní a behaviorální poruchy*. MAXDORF: s. 388–391

²⁶ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 3. aktualizované vydání, Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7368-267-6.

- Postupem času se začínají projevovat negativní důsledky hraní jako rodinné, sociální, vztahové problémy, lhaní svým blízkým ale i sám sobě, ztráta přátel, zanedbání zaměstnání, školy apod.
- Hráč se přestává zabývat svým zevnějškem ve prospěch hraní
- Peníze jsou u patologického hráčství stejně důležité jako například u látkových závislostí, a proto si musí obstarávat peníze například podvody, krádeží, zpronevěrou a u mladých mužů pak často dochází i k homosexuální prostituci. U patologického hráčství může být finanční ztráta často ještě vyšší než u látkových závislostí a ačkoli si to hráč neuvědomuje, tak jeho závislost ovlivňuje i ostatní členy domácnosti (dluhy, půjčky, exekuce,...), tím, že přenáší zodpovědnost za vyrovnání dluhů na své blízké. Objevují se i nežádoucí projevy chování jako je podvádění, lhaní, kriminalita apod.²⁷

2.5.1 Problémy související s patologickým hráčstvím

- ***Psychický systém*** – jedinci, kteří prožívají určitou tíživou životní situaci, jako je propuštění ze zaměstnání, smrt blízkého člověka, rozvod apod. jsou mnohem zranitelnější než ostatní a právě hra jim dopomáhá k tomu, aby zapomněli na realitu a každodenní problémy. Patologičtí hráči potřebují za každou cenu vyhledávat vzrušení a rizika.
- ***Fyzický systém*** – patologické hráčství ovlivňuje zejména psychiku a celkovou kondici člověka a nezpůsobuje silné odvykací příznaky jako například drogy a alkohol. Hráči žijí většinou ve stresu, což také jejich zdraví zrovna nepřispívá. Se stresem souvisí mnoho nemocí, jako je cukrovka, střevní potíže, vysoký krevní tlak, kterými nejsou ohroženi jen samotní hráči, ale i lidé v jejich okolí, protože i oni jsou vystavováni nadměrnému a dlouhotrvajícímu stresu. U samotných patologických hráčů se také často objevují potíže s páteří, způsobené vyseďáváním dlouhých hodin u hracích automatů. Hráči jsou zaujetí hraním až do té míry, že zanedbávají různá preventivní vyšetření (nenavštěvují zubaře, lékaře) a ani stravu nemají zrovna bohatou a zdravou. Mnoho patologických hráčů se přiznalo k tomu, že měli sebevražedné myšlenky, a že se několikrát o sebevraždu pokusili. Podle výzkumu není jisté, že patologické hráčství

²⁷ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011. s. 28. ISBN 978-80-7367-908-8

zvyšuje riziko sebevraždy, ale kvůli vysokému výskytu sebevražedného chování u patologických hráčů je nutné riziko sebevraždy do léčby vždy zahrnout.

- **Rodinný systém** – rodina může jedinci v jeho závislosti velice pomoci tím, že ho bude podporovat v léčbě nebo ho bude před patologickým hráčstvím chránit. Rodiny, kde nejsou nejlepší podmínky, jsou neúplné, nefunkční nebo sociálně slabé, naopak mohou vzniku této závislosti napomáhat.

Jedinec díky svému patologickému hráčství svou rodinu ponižuje, dochází tedy k veřejné ostudě rodiny i samotného hráče, následné omezení kontaktů s rodinou, přáteli, kolegy ze zaměstnání, může se objevit i domácí násilí, zneužívání dětí,... Děti jsou citově i hmotně deprivované a trpí pocity viny za chování rodičů.

- **Sociální systém** – svůj podíl na prevenci a vzniku hazardních her mají naši zákonodárci a také společnost, protože hazardní hry upravují a legalizují zákony. Kvůli vysokým finančním ziskům chce mnoho lidí v tomto odvětví podnikat, čímž navyšují dostupnost hazardních her.

K nejzávažnějším sociálním dopadům patří zadluženost, která často dosahuje nepřiměřené a nevyřešitelné výše. Dalším závažnějším problémem je sociální vyloučení, bezdomovectví, významné snížení životní úrovně, hmotná nouze či násilí ze strany třetích osob (např. věřitelů) apod.

Aktivní patologický hráč se pak v pracovním prostředí dopouští mnoho chyb, typickým projevů, např. půjčování si peněz, kolísání nálad, exekuce na plat, žádosti o dřívější výplatu záloh, konflikty se svými spolupracovníky, hraní sázkových her v práci na internetu, časté hovory o hře, organizování hry na pracovišti. Dochází i ke snížení produktivity a horší kvality práce, vyšší nemocnost, pozdní příchody, pracovní úrazy a s tím spojené vyšší náklady na zdravotní péči u hráče i jeho příbuzných, absence, krádeže na pracovišti,...²⁸

2.5.2 Patologické hráčství spojené s jinými závislostmi

- 45-55% patologických hráčů trpí i alkoholismem
- 65-85% hráčů jsou závislí na nikotinu
- užívání metamfetaminů, zejména pervitinu

²⁸ PRUNER, P. *Psychologie gamblerství aneb Sázka na štěstí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. s. 273. ISBN 978-80-7380-074-1.

- různé kombinace hráčství, návykových látek, tabáku, alkoholu²⁹

Je dobré si uvědomit, že nejenom hazardní hra, ale třeba i drogy či alkohol mohou změnit život kdykoli a komukoli z nás.³⁰

2.6 Stádia patologického hráčství

Propadnutí patologickému hráčství znamená ztratit kontrolu nad svými penězi, svým časem, ale především sám nad sebou. Postupem času tato závislost roste a stává se silnější a vyskytuje se zde mnoho průvodních jevů. Hráč při této závislosti prochází třemi fázemi, které uvádí v jedné ze svých knih K. Nešpor.:

a) **Fáze vyhrávací** – první fáze – vtáhnutí do hry. Hráč hře podléhá, doufá ve velkou výhru, postupně zvyšuje výši sázek a hře věnuje většinu svého času. Občas se stane, že hráč vyhraje, čímž vzrůstá jeho sebevědomí a víra, že může vyhrát víc, ale neuvědomuje si, že je pomalu a jistě vtahován do neúprosné pasti hry.

b) **Fáze prohrávací** – v této fázi už hráč propadá chorobnému hráčství, protože prohrává stále více peněz a přesto hraje častěji, aby své prohrané peníze získal zpět. Není schopen myslet na nic jiného než na hru a nedokáže s hraním přestat, hraje čím dál víc. Hráč začíná lhát svým blízkým a rodině a půjčuje si peníze, kde může nebo krade věci z domova, které potom prodává pod cenou, jen proto, aby získal co nejvíce peněz na financování hry. Po nějaké době ztrácí vztahy s rodinou, s nejbližším okolím, objevují se problémy ve škole či v zaměstnání a problémy související s neschopností splácet své dluhy. V této fázi se už většinou nedá hraní zamlčet, protože vychází najevo mnoho materiálních i nemateriálních škod a ztrát. Hráč je neklidný, uzavřený, podrážděný, netrpělivý a nervózní, slibuje, že už nikdy nebude hrát a je dokonce ochoten najít si pomoc. Po určitou dobu tyto sliby dokáže dodržet, jeho okolí mu začíná věřit, ale ve většině případů dochází k opětovnému návratu k hraní.

c) **Fáze ztráty sebekontroly** – hráč pro získání peněžních prostředků za účelem financování hry začíná s pácháním trestné činnosti, nejčastěji se jedná o majetkovou trestnou činnost. I přesto, že hra mu přináší velké negativní sociální důsledky, tráví

²⁹ Problem Gambling.cz: Související zdravotní problémy a sociální dopady. *Problem Gambling .cz* [online]. 2013. vyd. 2013 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: Problem Gambling .cz

³⁰ KOHOUT, P. Jsem hazardní hráč aneb Zapověď' gamblera. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-958-6.

u hracích automatů mnoho času a jeho problémy s penězi se neustále prohlubují. Hráč propadá hluboké depresi a často se objevují i sebevražedné myšlenky. Tuto fázi můžeme nazývat též jako fázi léčby, a je-li léčba úspěšná, hráč prochází dalšími třemi fázemi:

- **Fáze kritičnosti** - hráč přestává s hraním, hledá naději a pomoc, snaží se na vše nahlížet realisticky, uvažovat jasněji, zodpovědněji. Snaží se vyřešit svou tíživou finanční situaci a získat zaměstnání.
- **Fáze znovuvytvoření** - začíná se splácením svých dluhů, napravením veškeré škody, kterou napáchal. Zlepšují se i vztahy s rodinou, s blízkými, kteří mu začínají znovu věřit, má nové zájmy, také je trpělivější, klidnější, má více času na rodinu, partnera, děti atd.
- **Fáze růstu** - hráč nalézá nový způsob života, začíná rozumět sám sobě i lidem ve svém okolí, je schopen projevovat city, sympatie, náklonnost, lásku a na hru už téměř vůbec nemyslí. Do této fázi se dostanou jen ti, kteří se opravdu snaží, a kteří se skutečně chtějí závislosti zbavit.³¹

Každý hráč je velice individuální, takže ani jejich léčba není stejná a netrvá stejně dlouhou dobu. Většinou se uvádí zhruba tak tři roky, který by měly k léčbě postačit. Jenže zdaleka ne každý hráč se dostane ze stádia výher až k zoufalství. Vše záleží na tom, kdy si hráč své nebezpečí uvědomí a rozhodne se s hraním přestat.

V případě dětí nebo dospívajících ve většině případů stačí jen několik týdnů či měsíců, zde bývá průběh mnohem rychlejší.

Podle známého odborníka na léčbu patologického hráčství, Karla Nešpora, rozlišujeme několik „hráčských bludů“, znázorňující podstatu gamblingu:

- **Blud spořitelny** – tento blud je nebezpečný proto, že hráč si hernu plete s pobočkou spořitelny – místo, kde peníze prohrál s místem, kde by si mohl peníze vyzvednout, ovšem kdyby je tam vůbec vložil. S tímto bludem se dá vypořádat jen tak, že si hráč uvědomí, že peníze prohrál a už je nikdy neuvidí. Náhodné výhry jen posilují patologické hráčství.
- **Blud o úniku a odreagování** – hlavní myšlenka tohoto bludu je v tom, že hazardní hrou se dá utéct před osobními, pracovními či rodinnými problémy. Hráč si neuvědomuje, že je vše právě naopak, že hraním naopak tyto problémy ještě zhoršuje.

³¹ TAUBEROVÁ, D. *Gambling, patologické hráčství – KONEC!!* [online]. 2003-2009. 7.3.2009 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.gambling.wbs.cz/Gambling__clanky_k_tematu.html>.

- Blud o štědrých automatech a laskavé štěstě - jedná se o hráče, kteří si naivně myslí, že existují automaty, které rozdávají peníze na potkání a pomohou jim vyřešit jejich svízelnou finanční situaci. Opak je však pravdou, tito hráči svým hraním, respektive prohráváním, spíše přispívají například na drahé dovolené majitelům heren.⁹
- Blud o rychlém zbohatnutí – pro aktivního hráče je největší hrozbou právě výhra, která patologické hráčství vždy jen zhoršuje, protože po výhrách přicházejí ještě větší prohry a hráč teda nemá téměř žádnou šanci hrou zbohatnout
- Blud o vlastní genialitě – hráči si naivně myslí, že dokážou tzv. „obelstít“ automat či ruletu.
- Blud o tom, že já to mám přece pod kontrolou – hráč se mylně domnívá, že právě z něj se patologický hráč nikdy nemůže stát, že má vše pod kontrolou a nikdy takové závislosti nepodlehne. Jenže patologické hráčství vzniká velice nepozorovaně, právě u těchto jedinců, kteří si myslí, že jim se to nestane.
- Přesvědčení, že nikdo nic nepozná – v tomto případě není možné svou nemoc utajit. Okolí si na hráči všímá různých změn, ke kterým došlo. Nejprve je hráč nadšen výhrou a postupně přichází podrážděnost a neklid. Důsledkem tohoto stavu bývá ve většině případů rozpad rodiny, osobních a pracovních vztahů.³²

2.7 Nejohroženější skupiny lidí

Jedním z nejrozšířenějších problémů návykových nemocí u nás v České republice se stalo právě patologické hráčství neboli gamblerství. Dá se říci, že ohroženým je každý z nás, ale přesto existují jisté rizikové skupiny lidí, které jsou ohroženy ještě více.

Počet patologických hráčů u nás v České republice není přesně znám, ale odhadem je to 0,5 až 1% populace, přičemž ostatní lidé jsou postiženi nepřímo, tedy rodinnými příslušníky nebo oběti opatřovací trestné činnosti.

- **Muži i ženy** - Je sice pravda, že právě muži jsou nejohroženější skupinou lidí s patologickými sklony, ale v současné době není výjimkou, že patologickými hráčkami mohou být i ženy. V takovém případě, kdy ženy podlehnou patologickému hráčství, má tento problém mnohem větší negativní vliv a dopad na rodinu a zejména na výchovu dětí.

³² MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2338-9.

- ***Mladí lidé*** - Právě u dospívajících lidí se různé závislosti vyskytují mnohem rychleji a výjimkou není ani patologické hráčství. Většina dospívajících lidí nemá svůj vlastní příjem, a proto se stávají často pachateli různé trestné činnosti a z jejího profitu si pak mohou dovolit financovat hru.
 - ***Profesionální hráči*** - Jedni z mála hráčů, kteří díky schopnostem ovládat různé triky a podvody při hazardní hře dokážou nějaký čas vyhrávat (např. tzv. karetní karbaníci). Ale riziko, že patologickému hráčství také propadnou je velice vysoké.
 - ***Hyperaktivní (nadměrně živé) děti s poruchami pozornosti*** - U dětí s poruchami pozornosti je nadmíru zvláštní, že přestože nedokážou sedět ani chvíli v klidu a neumějí se například ve škole na nic soustředit, tak u herních automatů dokážou vydržet v klidu i několik hodin v kuse.
- V dětství jsou největším lákadlem zatím jen zábavní hrací automaty, ale už jen fakt, že děti tráví svůj volný čas v prostředí heren a mají před očima negativní vzory hazardních hráčů, není dobrý. Neznamená to ale, že pouze z hyperaktivních dětí se mohou stát patologičtí hráči, i řada z těch, kteří byli bezproblémovými dětmi, dnes této závislosti podlehli.
- ***Dospívající mládež*** – Hranice počátku získávání zkušeností s hazardní hrou je obecně známa z dostupné literatury již u dospívající mládeže ve věku od 16 let, přičemž u chlapců převyšuje skoro ve dvojnásobku případů než u dívek. Podle K. Nešpora se dá předpokládat, vzhledem k dostupnosti hazardních her v České Republice, nárůst patologického hráčství a s tím souvisejících problémů u současné populace obyvatelstva a zejména pak u dospívající mládeže.³³
 - ***Zaměstnanci restaurací, barů*** - Do styku s hazardní hrou a výherními hracími automaty přijdou velice často též čišníci či servírky, pro něž hra může být také nemalým lákadlem z důvodu získání většího množství peněz.
 - ***Nezaměstnaní a ti, kteří selhali ve škole nebo v učení*** - Ne vždy se nezaměstnanost rovná hraní hazardních her, ale spíše hraní hazardní her se ve většině případů rovná nezaměstnanosti.
 - ***Někteří další*** - Do této skupiny lidí se řadí ti, kteří si nedokážou vážít rodiny, peněz, svých blízkých, zaměstnání, domova ani svých dětí a mnoho dalších důležitých věcí. Jsou to většinou alkoholici, lidé v obtížné životní situaci, děti, které citově strádají, nebo na které rodiče nemají čas. Ale i u profesionálních sportovců či úspěšných

³³ NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. *Krátká intervence u patologického hráčství*. Psychiatrie, 2005.

podnikatelů se s hazardním hráčstvím můžeme setkat. Problémy se závislostí nemají pouze výše uvedené skupiny lidí, ale jak už jsem se zmínila, ohrožení jsme všichni, i ti, kteří mají relativně běžné povolání a dokonce i důchodci. Záleží jen na nás, jaký postoj k patologickému hráčství zaujmeme.³⁴

³⁴ NEŠPOR, K. *Už jsem prohrál dost* [online]. 1. vydání. Praha: Sportpropag, 2006. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z:<http://www.drnespor.eu/addictcz.html>

3. Patologické hráčství ve vztahu k novým médiím

3.1 Počítače a internet

Nám umožňují především:

- telefonovat přes internet, což nám ušetří více peněz, než kdybychom volali běžnými telefony
- poznávat nové a zajímavé lidi i ze zahraničí a setkávat se s nimi
- vyměňovat informace rychle a na velké vzdálenosti

Naopak počítače a internet, jako příčina problémů ve vztazích:

- dochází ke zhoršení kvality mezilidských vztahů v důsledku on-line her
- lidé přestávají chodit do společnosti, protože se raději seznamují prostřednictvím internetu, dochází k vytváření tzv. kybernetických vztahů
- Vztahy s ostatními lidmi bývají u lidí, kteří počítačům věnují většinu svého času, takzvaně podvyživené. Takový člověk nepotřebuje k sobě už nikoho dalšího, vytváří si svůj vlastní svět, ve kterém se vyzná jen on sám a nemá potřebu někomu cokoli vysvětlovat či se mu s něčím svěřovat.³⁵

Psychiatr N. Shapira řadí patologický vztah k počítačům mezi impulzivní a návykové poruchy, stejně jako patologické hráčství, kleptománii nebo patologické nakupování.³⁶

3.1.1 Rizika

- *„Nadměrné věnování se počítači jako pracovnímu prostředku a nástroji. V tomto případě může problém souviset s workoholismem“*
- Internet – prostředek k hazardní hře. Častý přechod k patologickému hráčství a s tím spojeným problémům.
- Pornografie a internet – k nejnavštěvovanějším stránkám na internetu patří právě pornografie, k čemuž přispívá zdánlivá anonymita. Zdánlivá z toho důvodu, že například pro provozovatele příslušného serveru nebo, ještě v horším případě, pro šéfa v práci není žádný problém zjistit, kdo, kdy a kde se po internetu pohyboval a co tam sledoval.

³⁵ NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. 1. vydání. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. s. 128. ISBN 978-80-7402-069-8

³⁶ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011. s. 32-33. ISBN 978-80-7367-908-8

- Rizikovost počítačových her, především pro malé děti, je čím dál tím více evidentní. Souvisí se zaostáváním v sociálních dovednostech, s rizikem špatného vývoje pohybového systému, se zanedbáváním školy...
- Jedinec často kvůli nadměrně strávenému času u počítače (například na internetových diskusních skupinách neboli na „chatu“) zapomíná na své opravdové, reálné vztahy.³⁷

3.1.2 Mnoho cest jak přemoci „závislost“ na PC

K. Nešpor rozlišuje dva přístupy:

- *„Radikální přístup- věnujte počítač bývalé tchýni, bývalému zaměstnavateli, nebo bývalému učiteli. Pak hledejte zaměstnání bez počítačů. Existují naštěstí i méně radikální možnosti.“*
- Stupňovitý přístup – V některých případech je dostačující svépomoc a tam, kde svépomoc nestačí, jsou nutné zásadnější změny, například co se týče zaměstnání. Potom už zbývá pouze pomoc odborníka – psychologa, psychiatra.³⁸

3.1.3 Jak se bránit a jak předcházet spouštěčům a bažení (craving)

- Počítačový půst – zda nám to umožňuje naše zaměstnání snažíme se bez počítače vydržet pár hodin, dní a nebo i týden.
- Snažíme se rozpoznávat spouštěče – tzn. vyhýbáme se nakupování na internetu, chatování, internetovým hrám, diskuzím, apod. *„Odstraňte z paměti prohlížeče rizikové záložky a veškerý off-line obsah.“* Zablokujeme též pop-up okna, neboli samovolně otevíraná okna.
- Vyhýbáme se stavům nudy a vyčerpání, které zhoršují naše sebeovládání
- Při práci na počítači se nepřipojujeme k internetu, pokud to není nezbytné nutné a po ukončení práce na počítači, počítač ihned vypneme.

³⁷ NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011. s. 33. ISBN 978-80-7367-908-8

³⁸ NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. 1.vydání. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. s. 128. ISBN 978-80-7402-069-8

- Snažíme se dělat něco jiného než trávit volný čas na počítači, zvládáme a rozpoznáváme internetové bažení.³⁹

3.1.4 Internetová sázení

K rozhodující změně v oblasti sázkařského průmyslu a zejména pak i v oblasti kurzových sázek došlo vlivem rozšíření internetu mezi širokou veřejnost a tedy k masivnímu rozšíření kurzového sázení těmito moderními prostředky. Zvýšenou dostupností internetu mezi domácí uživatele došlo k sázení přímo z pohodlí svého domova. Uživatel nejenom že ušetří svůj čas ztracený sázením v kamenných provozovnách, ale má i možnost sázet poměrně větší množství sázkových příležitostí na širší spektrum soutěžních lig. Internet zároveň uživateli umožňuje si založit vlastní účet u některé ze sázkových společností.

Prostřednictvím internetu má uživatel rovněž možnost i získat podrobné informace o různých sportovních turnajích či sportovních klubech nebo jiné informace týkající se zájmu jeho sázení, jako například sázky na výhru volby prezidenta.

V rámci internetu provozují uživatelé i různé hazardní hry, jako jsou ruleta, poker, a mnohé další. Tedy i v rámci online sázení tzv. z pohodlí svého domova se můžou uživatelé stát na hře a sázkách závislí, kdy postupem času se z nich mnohdy stávají také patologičtí hráči

Alarmujícím zjištěním je fakt, že v posledním desetiletí dochází k značnému růstu počtu společností zabývajících se online sázením. Jak vyplývá z běžných statistik, kolem roku 2000 bylo registrováno nejméně 80 internetových stránek umožňující online sázky, zatímco v roce 2010 vzrostl jejich počet až na 60 000. Patologický hráč má tedy široké spektrum možností, jak svou neukojenou touhu po hře uspokojit.

Gambling tedy nespočívá jen ve hře na klasických hracích automatech, ale jak jsem výše uvedla, také v kurzovních sázkách, sázky a výsledky sportovních utkání a dalších internetových hazardních hrách jako je například ruleta, karetní hry v online přenosu s možností sázení na dálku (Poker, Black Jack,..) a další.

Klasické projevy patologického hráčství platí i v oblasti kurzového sázení ruku v ruce s nerespektováním základních pravidel a rizik sázení. I internetoví uživatelé – gambleři

³⁹ NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. 1. vydání. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. s. 16. ISBN 978-80-7402-069-8

investují své finanční prostředky mnohdy bezhlavě nehledí na marži a ve většině případů sázejí podhodnocené kurzy, což vede z hlediska dlouhodobosti ke ztrátě svých aktiv. I tento druh gamblersství má své následné negativní vlivy, protože sázkař se neustále snaží získat prohrané peníze zpět a tím se rychle stává závislým a vlivem tohoto jeho jednání se dostává do značných finančních problémů, z nichž mnohdy nevede cesta zpět.⁴⁰

⁴⁰ SEKOT, A. *Úvod do sociální patologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5261-1.

4. Kriminalita v souvislosti s patologickým hráčstvím

Patologičtí hráči nutně cítí potřebu opatřit si peníze na své hraní, což je vede k páčání trestných činů. Jedná se zejména o podvody, krádeže, zpronevěry, loupežná přepadení či loupežné vraždy apod.

V podstatě se jedná o vyhocení konfliktu mezi uvědomovaným napětím, které předcházelo hráčské epizodě a zákonnou možností získat peníze na hraní hazardních her.

Pachatele, vykonávající trestnou činnost můžeme rozdělit do několika skupin:

- Osoby, umožňující hraní hazardních her dětem a mladistvým, páčající trestnou činnost spojenou s provozováním hazardních her, dále pak neoprávněné provozování loterie či jiných sázkových her, nelegální provozování hracích automatů.
- Zaměstnanci heren, kasin, krupiéri, kteří se legálně podílejí na provozování hazardních her, využívají toho, že krátí zisky, kradou,...
- Také může docházet i k organizované kriminalitě spolu s vydíráním majitelů heren, kasin, barů apod.,
- Pohlavní zneužívání, krádeže, lichva, prostituce, vydírání patří též k trestné činnosti, kterou páčají osoby, využívající návykovou chorobu u jiných lidí, přímo na hráčích. V případě, že se jedná o mladistvé gamblery, dochází k narušování mravní výchovy mládeže. Mezi nejčastější trestné činnosti patří krádeže, loupeže, podvody, zpronevěry, poškozování věcí, vraždy, vloupání a ačkoli jde o velmi rychle rostoucí sociálně patologický jev, vyznačující se vysokou latencí a vyskytující se v majetkové a násilné trestné činnosti, tak se patologické hráčství neobjevuje v policejních statistikách jako motiv činu.⁴¹

4.1 Delikventní chování patologických hráčů

- předchozí nebo současné sociální podmínky
- získané předchozí zkušenosti
- věk a sociální kontext na začátku hráčské kariéry
- kontext rozvoje poruchy a hráčského prostředí

⁴¹ POSOVÁ, J. Patologické hráčství – gambling II. *Bulletin národní protidrogové centrály*, 2008, roč. 14, č. 4, s. 16-19

- zesilující nebo oslabující vlivy sázkových her v důsledky kontrolních strategií a postupů státu nebo obcí a měst

Na základě výsledků mezinárodního výzkumu lze konstatovat, že účinná preventivní opatření ke snížení výskytu patologického hráčství, povedou ke snížení specifické kriminality.⁴²

4.2 Základní právní normy upravující loterii, hry a sázky

Základní právní normou upravující povolování a provozování heren, kasin a jím podobných podniků je zákon číslo 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů. Dále pak je to vyhláška ministerstva financí číslo 223/1993 Sb., o hracích přístrojích.

V citovaném zákoně je pak v § 18 přesně vymezena oprávněnost různých subjektů k provozování výherních hracích přístrojů na základě rozhodnutí vydaných konkrétními příslušnými státními institucemi, mezi které patří:

- obecní úřad pro svůj územní obvod, a to v přenesené působnosti,
- krajský úřad pro svůj správní obvod, má-li být provozovatelem výherních hracích přístrojů obec ve svém územním obvodu,
- ministerstvo financí, je-li výherní hrací přístroj na českou měnu provozován v kasinu, a u výherních hracích přístrojů na cizí měnu.

Citovaný zákon rovněž pamatuje na vymezení zákazu hry na výherních hracích automatech pro osoby mladší 18 let s uvedením konkrétních omezení a podmínek provozovatele ve vztahu k těmto osobám. V daném případě se pak konkrétně jedná o následující:

Žadatel je v rámci podané žádosti o povolení k provozování výherních hracích přístrojů povinen uvést jméno osoby nebo osob, které budou odpovídat za zákaz vstupu osob mladších 18 let do herny.

Hernou se ve smyslu citovaného zákona rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou určeny zejména k provozování výherních hracích přístrojů. Zákaz vstupu pro osoby mladší 18 let platí do celého prostoru provozovny, nebo do místnosti, která je výhradně určena k provozování výherních hracích přístrojů, a nebo do oddělené části provozovny, která je určena k provozování výherních hracích přístrojů. Dále pak tento zákon

⁴² POSOVÁ, J. Patologické hráčství – gambling II. *Bulletin národní protidrogové centrály*, 2008, roč. 14, č. 4, s. 16-19

upravuje podmínky umístění konkrétního hracího přístroje, aby neumožňoval hru osobám mladším 18 let., nebo musí provozovatel sám učinit taková opatření, aby se tyto osoby nemohly hry účastnit. Ke splnění této podmínky je odpovědná osoba oprávněna požadovat předložení průkazu totožnosti.

Naše legislativa zakazuje provozování výherních hracích přístrojů ve školách a dalších jiných školských zařízeních, v zařízeních sociální a zdravotní péče, v budovách státních orgánů a církví, nebo i v sousedství uvedených budov. Obec je oprávněna okruh této vzdálenosti

stanovit příslušnou vyhláškou, kterou může v rámci své působnosti navrhnout a schválit.⁴³

V roce 2010 bylo na území České republiky v provozu celkem 57 828 hracích automatů. V porovnání například se sousedním Německem, kde na jeden hrací automat připadá 600 osob, u nás jde o 200 osob. V České republice je bohužel provozování výherních hracích přístrojů stále podporováno a to z důvodu krátkodobé vidiny tučných příjmů. Obce totiž v rámci povolování provozoven s hracími přístroji získávají do obecní pokladny tučné příjmy z provozu takových heren. Tento nezanedbatelný příjem je pro mnoho obcí u nás jedním z hlavních příjmů a v dnešní době hraje pro obce významnou roli v jejich dalších investicích do rozvoje obce. Jsme pravděpodobně jediným státem, který hazardní hry podporuje daňovými úlevami – hazard je totiž osvobozen od daně z příjmů!

Na druhou stranu však v poslední době některé obce a města prozíravě regulují na provoz hracích automatů svými vyhláškami, v rámci kterých omezující nebo dokonce zakazují provoz takových zařízení na svých územích a to i přes to, že přijdou o miliony korun, které jim z provozu heren plynou. V daném případě totiž tyto obce kladnou větší důraz na odstranění negativních jevů a s ním spojený příliv kriminality, která je s provozováním takových zařízení úzce spojena.⁴⁴

Příkladem je Statutární město České Budějovice, které vydalo dne 17. prosince 2009 obecně závaznou vyhlášku číslo 1/2009, o stanovení míst a času, ve kterém je povoleno provozovat výherní hrací přístroje. V příloze č. 1 této vyhlášky jsou konkrétně vyjmenována místa, kde lze provozovat po dobu platnosti vydaného povolení výherní hrací přístroje. Znamená to tedy, že dnem, kdy vešla v platnost výše uvedená vyhláška,

⁴³ Zákon číslo 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁴ JIRÁSKOVÁ, K. Zlatý věk hracích automatů. *Psychologie dnes*, 2008, roč.14, č. 9. s. 54-55.

nebude Statutární město České Budějovice povolovat již žádná nová místa, kde by byly provozovány výherní hrací přístroje.⁴⁵

V současné době však existují dva druhy sázení, na které zákon číslo 202/1990 Sb., nepamatoval, protože v době vzniku tohoto zákona se v naší republice tyto druhy sázení ještě neobjevovaly. Jedná se o videoterminály a internetové sázení. To je jedním z důvodů, aby došlo ke kompletnímu přepracování více než deset let starého loterijního zákona, jelikož se ukazuje, že technika je o poznání dále než v devadesátých letech. Nový zákon o loteriích a podobných hrách se již dlouhou dobu připravuje. V této novele loterijní odbor ministerstva financí navrhoval zakázat internetové sázky pod vysokými sankcemi. Argumentoval tím, že nelze kontrolovat sázení u mladistvých a dětí, a že by peníze ze sázek směřovaly do zahraničí.⁴⁶

Internetové sázení není v České republice povoleno, ale přesto jej provozuje několik desítek společností v českém jazyce. Asi 1700 virtuálních heren a kasin je na internetu zpřístupněno celých 24 hodin denně. V roce 2006 si sázková kancelář Betandwin nechala vypracovat průzkum, ze kterého jasně vyplývá, že u internetových sázkových společností je zaregistrováno již přibližně 4 % Čechů. Internetové hraní je rizikové také tím, že se do něho zapojují ženy a děti.⁴⁷

⁴⁵ Statutární město České Budějovice. *Výhláška číslo 1/2009, o stanovení míst a času, ve kterých je povoleno provozovat výherní hrací přístroje* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.cbudejovice.cz/cz/stranky/uvod.aspx>

⁴⁶ VACEK, J. Internetové sázení upraví nový loterijní zákon. *Závislost a my*, 2009, č. 2. s. 6.

⁴⁷ NOVOTNÝ, J. *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny* [online]. Praha, 2008. 59 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.stophazardu.cz/uploads/assets/dokumenty/Studie-hazardnichher.pdf>.

5. Prevence

Protože je patologické hráčství vážným společenským i medicínským problémem, který postihuje všechny věkové kategorie, je důležitá jeho prevence. Prevence závislosti musíme brát jako aktivitu, vedoucí k ochraně zdraví, výchovou ke zdravému způsobu života a jako předcházení nežádoucím vlivům.⁴⁸

5.1 Základní dělení prevence

5.1.1 Primární prevence

Cílem primární prevence je předcházet negativním jevům tak, aby nevznikaly vůbec. Působí hlavně na ty jedince, kteří ještě nejsou zasaženi (zahrnuje posilování osobnosti, obranyschopnosti, sebeovládání). Spočívá převážně v optimalizaci životních podmínek, zvláště pak sociálních, ale i materiálních. Zahrnuje výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity, přičemž velká pozornost je věnována aktivitám zaměřeným na volný čas. Uskutečňuje se v prostředí rodiny, školy a komunity a je zpravidla prováděna rodiči, učiteli či vrstevníky. Primární prevence je směřována na populaci jako celek nebo na určité vybrané tzv. „cílové“ skupiny. V tomto je rozdíl mezi prevencí sekundární a terciární, které mají individuální charakter a jsou zaměřeny na jednotlivce, který je již v nějakém stupni delikvence. Primární prevence se však ve svém důsledku také zaměřuje na jednotlivce, kdy však jeho chování, názory a postoje ovlivňuje prostřednictvím jeho skupiny či společenství.⁴⁹

Základním a prvořadým úkolem primární prevence je zabránit a předcházet vzniku závislosti u osob, jež nemají s hraním doposud žádné zkušenosti. Podle K. Nešpora by měla probíhat v několika rovinách:

- **prevence na úrovni jednotlivce** - jedinec varuje osoby ve svém blízkém okolí, své přátele před nebezpečím a možnými riziky vyplývající z hazardních her. V neposlední řadě se pak i obrací na oznamovací prostředky, organizace zabývající se preventivní činností, úřady apod.,

⁴⁸ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 159. ISBN 978-80-7435-080-1

⁴⁹ KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti, mezioborový přístup*, část 1, 2. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003. s. 343. ISBN 80-86734-05-6.

- **prevence na úrovni rodiny** - je nepochybné, že v rodinách, kde převládá emočně vřelém prostředí, fungují vřelé vztahy a pravidla, na jejichž dodržování se přísně dbá, se obdobným problémům lépe předchází. Každý rodič by se měl řídit těmito zásadami:

- věnovat dítěti více času, naslouchat mu a získat si jeho důvěru,
- pomáhat dítěti dosáhnout zdravého sebevědomí,
- chránit své dítě před nevhodnou společností například tím, že ho bude podporovat v jeho kvalitních zájmech a nenecháme ho upadnout do stavu nudy, a pomůže mu najít vhodné kamarády,
- najít si na dítě trochu času, abych si s ním mohli popovídat o tom, co to vůbec hazardní hra je,
- rodič by měl jít svým dětem příkladem a měl by být pro ně vždy dobrým vzorem,
- naučit dítě říkat „ne“. Dítě musí vědět, že některé věci musí umět odmítnout, například hazardní hru,
- vždy je dobře, když rodič spolupracuje se školou, sociálními pedagogy, reagující na negativně sociální jevy ve společnosti a vytvářející podmínky pro primární prevenci těchto jevů, dále s odborníky (s psychology, lékaři,...).

- **prevence na úrovni školy** - problematika závislostí obecně, by měla být zařazena do vzdělávání a výchovy na školách, přizpůsobená všem věkovým kategoriím. Žáci a studenti by se měli takových preventivních programů aktivně účastnit, naučit se o problémech komunikovat, vyrovnávat se s nimi, utvářet si postoje a naučit se nést zodpovědnost a řešit těžké životní situace bez závislostí. Prevence být také vykonávána jako kontinuální proces nebo jako získávání poznatků a informací o problémech závislostí.

- **prevence na úrovni zaměstnavatelů** - tuto prevenci je potřeba vykonávat především v prostředí s vyšším počtem příslušníků rizikových skupin. Zejména prosazování zdravého způsobu života v zaměstnání posouvá prevenci patologického hráčství výrazně dopředu.

- **prevence v oznamovacích prostředcích** - v rámci prevence v oznamovacích a sdělovacích prostředcích je důležité, aby se sdělovací a oznamovací prostředky zejména zaměřily na sdělování informací o problémech, které hazardní hra přináší a vyvarovat se jejich propagaci.

Prevence na úrovni průmyslu hazardní hry – důležité je, zaměřit se na netoleranci protizákonné hazardní hry pro neplnoleté občany, aby se zabránilo narůstající nespokojenosti veřejnosti.⁵⁰

- **prevence a společnost** - do tohoto druhu prevence se zahrnuje snižování poptávky po hazardní hře a též snižování její dostupnosti:

- „Snižování dostupnosti hazardní hry – například v Holandsku jsou od roku 1997 zakázané „výherní automaty“ na místech, na které má přístup mládež, jako kavárny, restaurace, snack bary apod.“
- „Snižování poptávky po hazardní hře – poptávku lze úspěšně snižovat zákazem reklamy za pomoci cílených preventivních programů. Dostupnost je možné snižovat i schválenými a vydanými zákony a omezeními určitých druhů hazardních her a samozřejmě jejich nekompromisním prosazováním, což se v současné době děje. Například výzkumy ukázaly, že některé státy v USA, které mají přísné zákony omezující hazardní hry, mají až o 70% nižší výskyt chorobného hráčství v porovnání se státy, které takovéto zákony nemají.“⁵¹

5.1.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence je orientována na potenciálně ohrožené jedince a skupiny a jejich vyhledávání. Cílem tohoto druhu prevence je předcházení rozvoji a šíření jevů, aniž ještě došlo ke specifickým projevům patologického jednání jedince. Prevence je zaměřena na rizikové faktory, které se vyskytují v sociálním prostředí a ve vztazích, ve kterých jedinci žijí.

Tento druh prevence tedy pracuje s jedinci, kteří s hrou experimentují nebo už mají s hraním nějaké zkušenosti, ale ještě pořád nejde o rozvinutou závislost. Zaměřuje se tedy na včasný zásah odborné pomoci.⁵²

⁵⁰ NEŠPOR, K. Hazardní hra jako nemoc. Praha: NCPZ, 1994. s. 107. ISBN 80-86008-18-5.

⁵¹ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie*. 2.vydání. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 162. ISBN 978-80-7435-080-1

⁵² KUČHTA, J. a kol. *Kriminologie (1. část)*. Masarykova univerzita, Brno, 1993. ISBN 80-210-0616-1.

5.1.3 Terciární prevence

Terciární prevence je působení snažící se minimalizovat již existující problémy. Cílem tohoto druhu prevence je předcházení nejtěžším důsledkům u jedinců, kteří jsou již zasaženi delikventním chováním tak, aby nedošlo k úplnému odpadnutí, a zajistit jim včasnou odbornou pomoc. Zaměřuje se také na eliminaci recidivy patologického hráčství, na sociálně negativní chování, na minimalizaci škod, na resocializaci hráčstvím postižených osob. Za terciární prevenci jsou označovány postupy realizované v různých specializovaných institucích. Terciární prevence se soustředí na předcházení recidivy u jedinců, kteří absolvovali léčbu ve specializovaném ústavu.⁵³

Tato prevence se tedy zaměřuje na závislé hráče, kteří už prošli léčbou. Zabraňuje recidivě a snaží se minimalizovat sociální handicap postižené osoby. Je součástí resocializačního procesu. Pomoc poskytují:

- Krizová centra nabízejí možnost poskytnutí ambulantní či lůžkové psychoterapie, farmakoterapie a často i socioterapie.
- Poradny využívají též různé druhy psychoterapie (individuální, skupinové, rodinné) nebo také farmakoterapie. Specializují se na poskytnutí odborné kvalifikované pomoci.
- Linky telefonní pomoci (linky důvěry), jejichž úkolem je pomoci lidem radou, na jaké středisko se mají s určitým problémem obrátit.⁵⁴

5.2 Jak situaci zlepšit

Nejideálnějším řešením hazardu by byl jeho celostátní zákaz nebo jeho vykázní do omezených lokalit. Pokud by i toto řešení bylo neúspěšné, pak se navrhuje:

- Novelizovat zákon 202/1990 Sb., aby v hazardu podnikatelé nesměli odvádět část výtěžku dle vlastního výběru. Je potřeba zavést standardní a transparentní zdanění pro zamezení korupce a pokrytí škod.
- Zákaz provozování hazardu na takových místech, kam lidé přicházejí za jiným účelem než je hra, například v prostorách pro cestující hromadné dopravy.

⁵³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004. s. 20-21.

⁵⁴ KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie. 2.vydání*. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, s. 159-163. ISBN 978-80-7435-080-1

- Zákaz hazardu u nezletilých, popřípadě okamžité a tvrdé sankce (např. pokuta, odejmutí licence,...).
- Zákaz klamavých reklam – reklama lákající například jackpotem musí uvést i nepravděpodobnost výhry.
- Zákaz provozu nonstop ve všech zařízeních, provozujících hazard.
- Omezit hustotu zařízení provozujících hazard a tím zamezit vzniku hráčských ghett s vysokou koncentrací zločinnosti a sociálních problémů.
- Zákaz půjčování peněz hazardním hráčům ke hře přímo provozovatelem hazardu nebo jeho zaměstnanci.
- Upravit legislativu orgánů místní správy ve směru zákazu hazardu v oblastech jejich působnosti, a motivovat je např. finančně k omezení tohoto problému.
- Určit limitní částku, kterou je možné v jednom zařízení provozujícím hazard prohrát za jeden den.
- Zařízení, provozující hazard se nesmějí nacházet v blízkosti škol, kulturních památek ad.
- Vylepšení právní ochrany rodiny hazardních hráčů.
- Povolení k provozu heren udělovat pouze na omezenou dobu a za pro provozovatele citelně vysoký poplatek.
- Je potřeba více zveřejnit financování politických stran pro zamezení skryté korupce.
- Ztížit provoz hazardních videoterminálů a provozování hazardních her na internetu.
- Vytvoření tzv. celostátního registru osob, které z vlastního nebo soudního rozhodnutí nemají do kasin, sázkových kanceláří a heren přístup a těmto osobám nesmí být hraní umožněno.
- Ztížit přístup do země zahraničním podnikatelům, lákající je právě zdejším málo kontrolovatelným prostředím, právě proto, že v Polsku a Rusku dochází k omezování hazardu.
- Hráči ve výkonu trestu by měla být umožněna léčba patologického hráčství, protože je léčba účinnější.
- Zákaz hazardu na pracovišti.
- Každá místní samospráva se snaží zamezit hazardu v jejich oblasti.

- Sdělovací prostředky neustále upozorňují na souvislosti mezi hazardem, korupcí a organizovaným zločinem a seznamují veřejnost se skutečnými negativními dopady na náš život.
- Samotní občané by se měli hazardu vyhýbat a varovat před ním své blízké.
- Voliči se zajímají o to, jak jejich zastupitelé přispívají k omezování hazardu.
- Policie by měla prosazovat zákony, omezující hazard ⁵⁵

⁵⁵ <http://www.drnespor.eu/>: Smích, relaxace, střizlivost: *Překonávání závislosti, zvládání stresu*[online]. 2011. vyd. 2011 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6. Cíl práce a hypotézy

6.1 Cíl práce

Cílem mé práce není jenom shrnout poznatky o řešení následků patologického hráčství, ale i diskutovat o zapojení společnosti do tohoto procesu, zlepšení vzájemné komunikace mezi subjekty a především ochrana společnosti v rámci prevence. Boj proti tomuto fenoménu nabývá stále na větším společenském významu. Patologické hráčství a s tím spojené kriminální aktivity a sociální dopady gamblerů v této oblasti mají bezesporu negativní vliv na celkové hodnocení České republiky v zahraničí, zejména pak v rámci Evropské unie. S ohledem na charakter této problematiky je třeba přijímat adekvátní systémové kroky nabízející dlouhodobé řešení, nikoli jenom krátkodobé.

Jak z odborné literatury, tak i z praxe je zřejmé, že nejohroženější skupinou patologických hráčů jsou lidé, nacházející se v těžkých životních situacích, kteří se svůj momentální tíživý stav snaží tímto způsobem řešit pod vidinou snadného získání finančních prostředků z výhry. Do této skupiny patří zejména lidé bez zaměstnání či lidé, kteří pocházejí z rodin, v nichž se patologické hráčství už v minulosti objevilo. V neposlední řadě je potřeba zmínit i osoby, jež si finanční prostředky na hru obstarávají trestnou činností, viz. graf č. 6, zejména drobnými krádežemi, ale i vloupáním do různých objektů či loupežnými přepadeními. Gamblerství má rovněž negativní vliv na zdravotní stav hráče, zejména ve spojení nadměrného požívání alkoholu, tabáku a drog. Lze tedy konstatovat, že lidé závislí na hře jsou ve většině případů zároveň závislí i na zmíněných návykových látkách.

Hlavním cílem praktické části mé práce bylo zjistit, jaké jsou dopady patologického hráčství na jejich osobu, rodinu a rodinný systém. Dále pak zjistit dopad patologického hráčství na zaměstnání či školu a sociální dopady v rodině gamblera.

V praktické části mé práce jsem se proto rozhodla shromáždit a poté vyhodnotit zkušenosti a hlavně negativní dopady patologických hráčů na ně samé, ale i na jejich rodiny, děti a okolí. V daném případě jsem se konkrétně zaměřila zejména na otázky zdravotních a finančních problémů patologického hráče a s tím spojených problémů jeho rodiny a dětí

6.2 Hypotézy

Ve své práci jsem si stanovila dvě základní hypotézy:

1. *Většina respondentů uvede, že patologické hráčství negativně ovlivňuje jejich sociální, finanční i rodinnou situaci.*
2. *Většina respondentů si uvědomí, že jejich hazardní hra má negativní dopad na zdravotní i duševní stav dítěte.*

7. Metodika

Pro zjištění dat týkajících se zkušeností jednotlivých patologických hráčů jsem použila metodu kvantitativního výzkumu, která byla provedena formou dotazníku, který byl anonymní. Vycházela jsem z předem připraveného souboru 10 otázek. Výzkum byl uskutečněn v objektech Charitu Kaplice, Gymnázium a střední odborné učiliště v Kaplici a Psychiatrická léčebna v Červeném Dvoře u Českého Krumlova, které se zaměřuje na léčbu patologických hráčů. Pro výzkum bylo vybráno kvótním výběrem třicet respondentů, hrajících na výherních hracích přístrojích nebo hracích terminálech, které bydlí ve městech České Budějovice, Český Krumlov a Kaplice, a jsou starší 18 let. Na základě uskutečněného výzkumu pomocí dotazníků budou potvrzeny nebo vyvráceny zvolené hypotézy týkající se dané problematiky. Zodpovězením jednotlivých otázek bude možno získat ucelenější přehled o zkušenostech a negativních dopadech patologických hráčů a možných preventivních opatřeních, která by v kladném slova smyslu zlepšily stávající stav sledované skupiny osob, jejich rodin a dětí.

Celkem bylo rozdáno 30 dotazníků, podle počtu respondentů, přičemž návratnost dotazníku byla 100 %. Dotazník jsem rozdala jednotlivým respondentům osobně s tím, že respondenti byli požádáni o to, aby vyplnili dotazník pravdivě. V úvodu dotazníku jsem se respondentům představila a sdělila jim, za jakým účelem jsem je požádala o vyplnění tohoto dotazníku s tím, že byli informováni o tom, že dotazník je zcela anonymní.

Otázky v dotazníku byly voleny tak, aby bylo možno vybrat odpověď z více možností. Odpovědi respondentů budou zpracovány procentuálně.

Vzor nevyplněného dotazníku je v příloze č. 1. Vzor vyplněného dotazníku je v příloze č. 2.

Výzkum proběhl v měsíci listopad 2013.

8. Výsledky

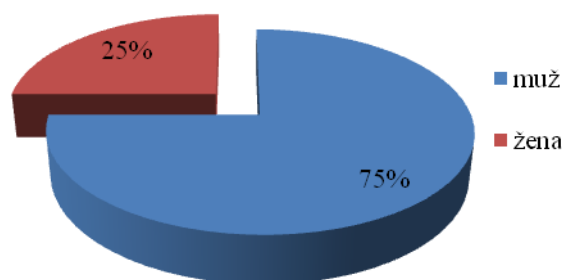
8.1 Výsledky výzkumu pomocí dotazníků

Z 30 rozdaných dotazníků byla skutečná návratnost 30 zodpovězených dotazníků, což činí 100 %. Tuto návratnost jsem předpokládala, vzhledem k jeho osobnímu předávání jednotlivým respondentům.

S ohledem na procento návratnosti, je na místě předpokládat, že dotazník nečinil potíže co do srozumitelnosti a jeho vyplnění respondenti zvládli bez větších problémů. Do zpracování bylo tedy zahrnuto všech 30 vyplněných dotazníků.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že ze zkoumaného počtu respondentů, podílu mužů a žen s patologickými sklony ve věku nad 18 let, jsou dvě třetiny mužů a jedna třetina žen (viz. graf č. 1). Nicméně podle dostupných současných statistik podíl žen s patologickými sklony má mírně narůstající tendenci. Jedním z důvodů této skutečnosti může být i současný trend stále více samostatně žijících jedinců – žen v tzv. singl domácnostech nebo žen samoživitelek, které se snadněji dostávají na šikmou plochu v důsledku nezvládnutí své finanční situace, kterou se pak snaží řešit vidinou výhry.

Graf č. 1: Podíl mužů a žen s patologickými sklony ve věku od 18 let (v relativních četnostech, $f_i = 100\%$, $n_i = 30$)

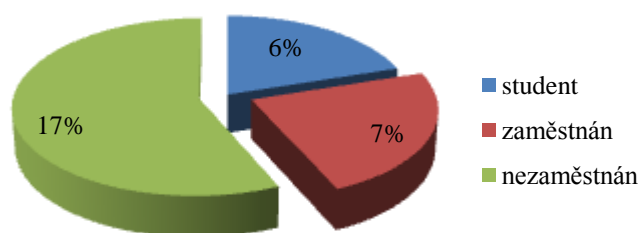

Vyhodnocením provedeného výzkumu bylo zjištěno, že 75% hráčů s patologickými sklony tvoří muži ve věku od 18 let a 25% jsou ženy ve stejné věkové kategorii, jak vyplývá z grafu č. 1.

Znepokojivým zjištěním je fakt, že závislost patologických hráčů je přímo úměrná nezaměstnanosti takového jedince a to zejména v případech, kdy je tato jejich

nezaměstnanost dlouhodobá. Navíc s prohlubováním závislosti takového hráče se jeho šance na získání zaměstnání snižuje.

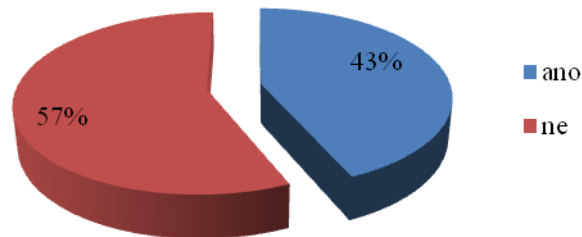
Graf č. 2: Podíl respondentů v závislosti na studiu a zaměstnanosti (v relativních četnostech, $f_i = 100\%$, $n_i = 30$)

Z tohoto grafu je patrné, že většina respondentů 57%, kteří podleli patologickému hráčství, jsou bez zaměstnání, 23% si dokázalo práci udržet nebo najít jiné zaměstnání a 20% respondentů tvoří studenti. Z tohoto zjištění vyplývá, že patologické hráčství má velké negativní důsledky i na zaměstnanost jedinců.

Značně negativním fenoménem je tzv. neinformovanost respondentů ve vztahu k nepříznivým důsledkům a nebezpečí závislosti tohoto druhu. Jak vyplývá z vyhodnocení provedeného výzkumu více jak polovina respondentů vůbec nezná pojem patologické hráčství a jeho negativní důsledky (viz. graf č. 3).

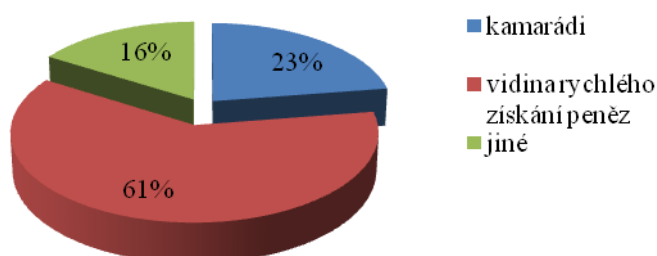
Graf č. 3: Víte, co znamená pojem patologické hráčství? (v relativních četnostech, $f_i = 100\%$, $n_i = 30$)

Pouze 43% dotazovaných odpovědělo kladně na otázku, co znamená pojem patologické hráčství. Můžeme tedy konstatovat, že většina hráčů si vůbec neuvědomuje nebezpečí spojené se závislostí na hazardní hře.

Znepokojivým výsledkem výzkumu je rovněž zjištění hlavního důvodu vedoucího oslovené respondenty ke hře, jež je vidina rychlého získání peněz, která však ve značné většině případů vede naopak k prohře veškerých úspor takového hráče a jeho vyvrhnutí na okraj společnosti (viz. graf č. 4).

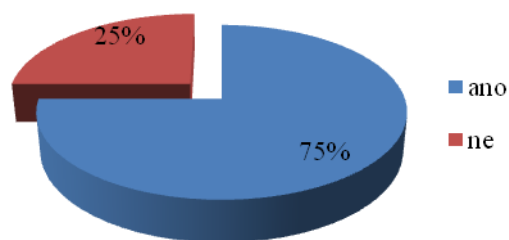
Graf č. 4: Důvody, vedoucí ke hře (v relativních četnostech, $f_i = 100\%$, $n_i = 30$)

Nejčastěji uváděný důvod pro začátek hry uváděli respondenti vidinu rychlého nabytí finančních prostředků, až 61%. Dalším velice častým důvodem byl popud kamarádů, 23%. A 16% respondentů uvádělo jinou možnost, nejčastěji prožívání různých životních tíživých situací (smrt blízkého člověka, rozvod, apod.)

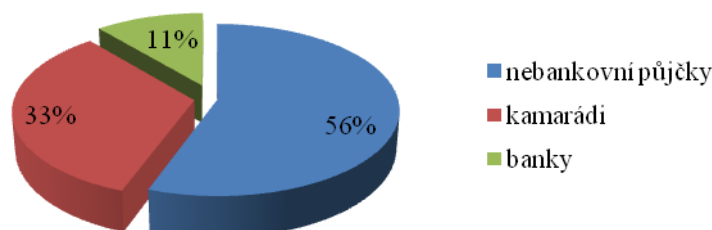
Závislost na hře a s tím spojený nedostatek finančních prostředků vede hráče k opatření si peněz na hru prostřednictvím půjček od svých příbuzných nebo známých, nebo i od nebankovních institucí, které však z poskytnutých půjček značně profitují na neúměrně vysokých úrocích a dalších různých poplatcích, čímž se dlužník dostává do tzv. dluhové spirály, ze které mnohdy není úniku a dlužník tak není schopen své závazky hradit. Jak je zřejmé z provedeného výzkumu, nejméně dvě třetiny oslovených respondentů si na hru půjčují a jsou neustále zadluženi (viz. graf č. 5)

Graf č. 5: Půjčoval/a (půjčujete si) jste si někdy peníze, abyste financoval/a svou hru? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

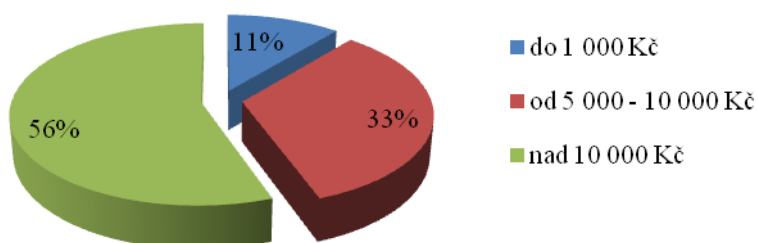
Ze zpracovaného grafu lze dovodit, že 75% respondentů si na hru půjčovalo nebo stále půjčuje. K respondentům odpovídajících „ano“ se váže ještě podotázka od koho a kolik finančních prostředků si půjčili či půjčují. Výsledek je znázorněn v následujícím grafu 5a a 5b.

Graf č. 5a: Od koho jste si (si) půjčoval/a (půjčujete) peníze? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

Jak je patrné z dotazníkové otázky č. 5a, nejvíce si patologičtí hráči půjčují z nebankovních institucí. Na posledním místě jsou banky vzhledem k tomu, že v mnoha případech mají gambleři již předchozí dluhy, jsou vedeni v registrech dlužníků, ve většině případů jsou bez zaměstnání nebo nemají majetek, kterým by mohli při sjednání půjčky nebo úvěru ručit. V podstatě nejsou pro banku solventnímu klienty.

Graf č. 5b: Kolik jste si půjčil/a peněz z důvodu financování hry? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

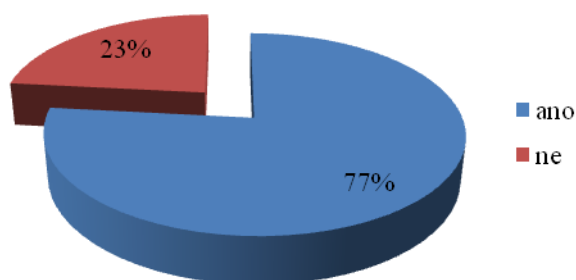

Značně negativním důsledkem značné výše půjčených finančních prostředků pro financování hry. Jak je patrné z dotazníkové otázky č. 5b a zpracovaného grafu, více jak

50 % respondentů je v důsledku své závislosti na hře značně zadlužena bez toho, že by byli schopni své závazky svým věřitelům vrátit.

Znepokojivým zjištěním je fakt, že přibližně jedna třetina oslovených respondentů reálně uvažovala nebo uvažuje o spáchání trestného činu nebo trestný čin již spáchala v důsledku vyřešení své nepříznivé finanční situace. Nicméně si neuvědomují, že takové řešení je pouze krátkodobé či dočasné.

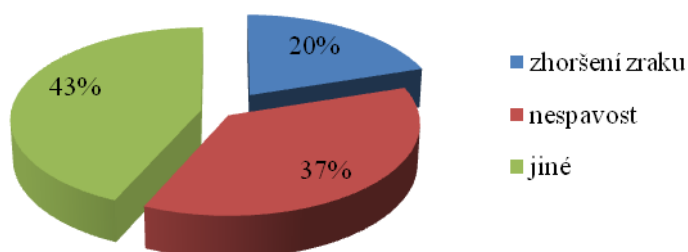
Graf č. 6: Přemýšlel/a jste někdy o spáchání trestného činu nebo jste někdy trestný čin spáchal/a, abyste si financoval/a hru? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

Ze zpracovaného grafu vyplývá, že většina respondentů, se sklony k patologickému hráčství, jsou schopni spáchat i trestný čin nebo jej již spáchala, jen proto, aby mohli opět hrát. Většinou se jednalo o drobné krádeže v obchodech nebo kapesní krádeže na náhodných osobách.

Značným negativem ve vztahu k patologickému hráčství jsou zdravotní potíže hráčů. Nemoc přichází pomalu a mnozí z nich si své zdravotní obtíže ani neuvědomují, nevěnují jim dostatečnou pozornost. Nicméně zdravotní potíže, zejména psychického charakteru, mají negativní dopad na rodinu a blízké okolí hráče.

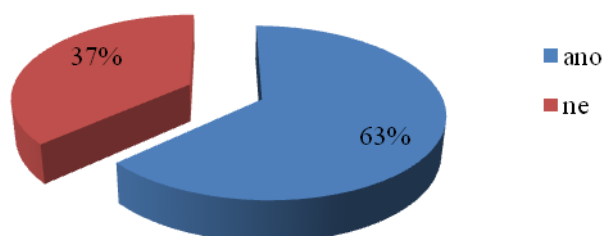
Graf č. 7: Způsobilo Vám patologické hráčství nějaké zdravotní problémy? Je možné zaškrtnout i více odpovědí. (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

Patologičtí hráči uváděli jako nejčastější zdravotní potíže deprese, bolest zad a bolest hlavy. Dalším častým zdravotním problémem u hráčů je nespavost a 20% respondentů uvedlo zhoršení zraku (viz. graf č. 7).

Mnozí hazardní hráči si nepřipouští svou závislost na hře. Domnívají se, ba jsou pevně přesvědčeni, že pokud budou oni sami chtít, se hrou skončí. Ovšem opak je pravdou (viz. graf č. 8). Závislost na hře přichází nenápadně a pomalu aniž si to hráč stačí uvědomit.

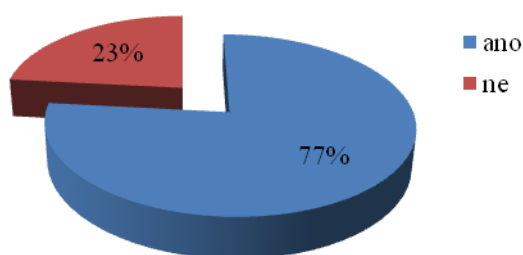
Graf č. 8: Myslíte si, že jste (jste byl/a) na hraní závislá? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

Zjištěným paradoxem je, že přestože se většina dotazovaných respondentů musela (musí) léčit v různých odborných zdravotnických zařízeních, či pravidelně dochází za svým psychologem, tak závislost si přiznalo pouze 63% respondentů.

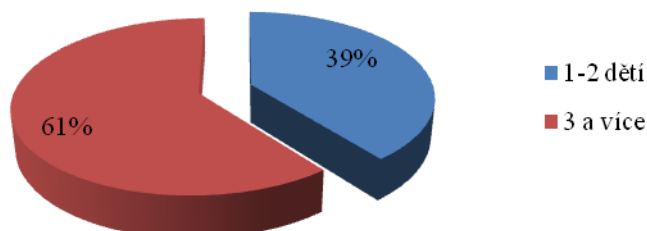
Velkým celospolečenským problémem ve vztahu k patologickému hráči je jeho negativní vliv na výchovu dětí. Dítě patologického hráče tráví většinu času samo, nebo se svými sourozenci. Patologický hráč většinu času tráví mimo domov v různých hernách. Své děti nechává na pospas ulici, nevěnuje se jim, nezajímá ho jejich prospěch ve škole a někdy ani fakt zda jeho děti vůbec dochází do školy. Tyto negativní faktory se časem promítnou do povahy a chování dítěte. Dítě si rychle zvykne na to, že nemusí dodržovat standardní režim a to jak doma tak i ve škole. V mnoha takových případech se děti stávají tzv. dětmi ulice, přičemž není výjimkou, že páchají trestnou činností. Tyto skutečnosti spojené s nedostatečnou výživou dítěte (jednotvárná nebo nedostatečná strava s absencí vitamínů) mají i negativní vliv na zdraví dítěte. Kritická situace ve vztahu k dítěti pak nastává v případech pokud patologickým hráčem je žena – matka. Tehdy se negativní dopad na dítě ještě násobí.

Graf č. 9: Máte vyživované děti? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

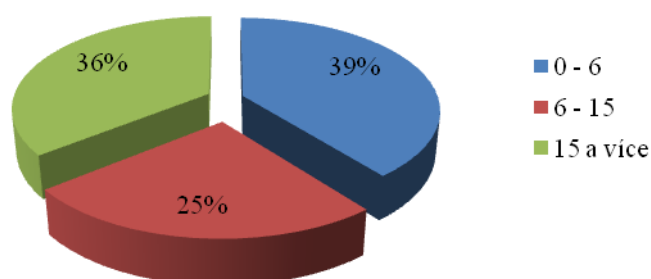
Více než 70 % respondentů uvádí, že má vlastní děti a to jak ve vlastní péči nebo žijí pouze s matkou (viz graf č. 9).

Graf č. 9a: Kolik vyživovaných dětí máte? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

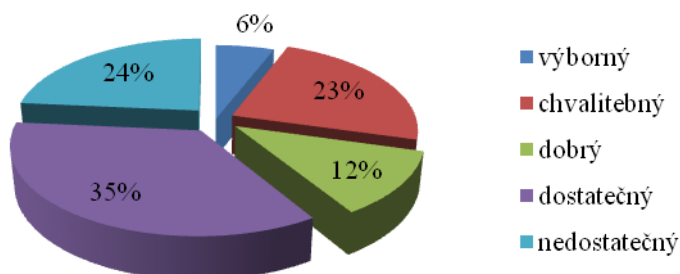
Jak vyplývá z grafu č. 9a, více jak polovina oslovených respondentů (61 %) uvádí, že má 3 a více vlastních dětí.

Graf č. 10: Jak staré jsou Vaše děti, pokud je máte? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

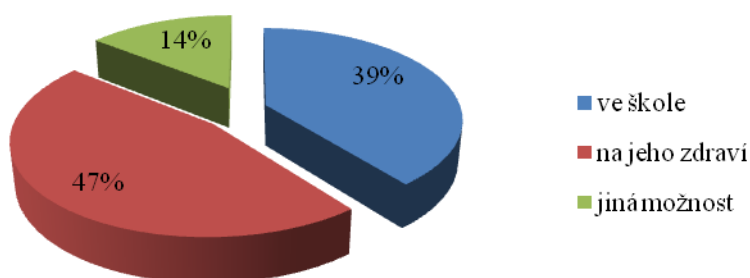
Většina oslovených respondentů má děti v předškolním věku (39 %). Toto zjištění je alarmující, jelikož děti v tomto věku potřebují zvýšenou péči, aby si osvojily správné životní i hygienické návyky. Rodiče v tomto věku dítěte by měli dbát na zvládnutí standardů slušného chování a smyslu pro povinnost jejich dětí.

Graf č. 11: Jaký prospěch mají Vaše děti, pokud už chodí do školy? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

Znepokojivým zjištěním je také skutečnost, že ve značné míře se školní prospěch dětí rodičů-patologických hráčů pohybuje na spodní hranici stupnice prospěchu. Jak vyplývá z provedeného výzkumu, 35 % dětí oslovených respondentů prospívá ve škole dostatečně a dokonce 24 % dětí má nedostatečný prospěch.

Graf č. 12: Myslíte si, že Vaše patologické hráčství mělo (má) negativní vliv na Vaše dítě: ve škole, na jeho zdraví,...? (v relativních četnostech, fi = 100%, ni = 30)

Patologické hráčství mělo (má) podle dotazovaných respondentů největší vliv na zdraví jejich dětí, 47%. 39% dotazovaných uvedlo, že patologické hráčství mělo (má) vliv na školní prospěch dětí a 14% respondentů uvedlo jako jinou možnost to, že hráčství nemělo vůbec žádný vliv na jejich děti.

9. Diskuze

Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách této práce, nejohroženější skupinou s negativními dopady v rámci patologického hráčství jsou mladí lidé a zvláště pak osoby bez zaměstnání, kteří si ve většině případů obstarávají příjmy nelegálně nebo dokonce trestnou činností. Nelze však ani opomenout rodiny a děti patologických hráčů, kteří závislostí svých blízkých bezesporu značně trpí.

Stanovená první hypotéza vztahující se k patologickému hráčství negativně ovlivňujícímu sociální, finanční i rodinnou situaci gamblera se potvrdila. Jak vyplývá z grafu č. 5a, 5b je zřejmé, že patologičtí hráči si bezmyšlenkovitě půjčují velké částky peněz z nebankovního sektoru, ale i od kamarádů a nepřemýšlí o tom, že tyto půjčky nebudou schopni nikdy vrátit. Dostávají se tedy do tzv. dluhových spirál, jejichž výsledkem jsou soudní a exekuční řízení, a jiné nástroje vymáhání pohledávek. Tito lidé se pak dostávají až na dno společnosti, mnohdy nemají žádný majetek, nemají kde bydlet ani co jíst. Patologické hráčství má negativní sociální dopad nejen na samotného hráče, ale i na jeho rodinu a děti.

S tímto závěrem se plně ztotožňuji. Patologičtí hráči propadají své závislosti pod vidinou snadného výdělků. Svou prohru řeší stále dalšími pokusy o výhru. Nepřipouští si, že stále s novými prohrami se jejich finanční situace horší a mnohdy dochází až k úplnému vyčerpání jejich úspor. Přesto se patologický hráč nechce vzdát a znovu a znovu se pokouší o výhru. V takových situacích pak patologický hráč hledá způsob, jak finanční prostředky na hru získat. Tuto situaci řeší různými půjčkami od svých příbuzných, známých nebo prostřednictvím nebankovních společností. Není výjimkou, že v takových případech se uchýlí k prodeji rodinných cenností, bytového vybavení, elektroniky apod., nebo si finanční prostředky obstará trestnou činností. Jak je zřejmé z provedeného výzkumu, nejméně dvě třetiny oslovených respondentů si na hru půjčují a jsou neustále zadluženi (viz. graf č. 5).

Stanovená druhá hypotéza o negativních dopadech patologického hráčství rodičů na duševní a tělesný stav dítěte se také potvrdila. Jak vyplývá ze zpracovaného grafu č. 12 největší sociální dopad patologického hráčství rodičů směřuje právě ke špatnému duševnímu i tělesnému stavu jejich dětí. Nelze ani opomenout stránku sociálního vyloučení těchto dětí mezi jejich vrstevníky, ale i spolužáky ve škole.

S tímto závěrem se plně ztotožňuji. Alarmujícím zjištěním v rámci celospolečenského měřítka ve vztahu k patologickému hráči je bezesporu jeho negativní vliv na výchovu

dětí. Dítě patologického hráče tráví většinu času samo, nebo se svými sourozenci. Patologický hráč většinu času tráví mimo domov v různých hernách. Své děti nechává na pospas ulici, nevěnuje se jim, nezajímá ho jejich prospěch ve škole a někdy ani fakt zda jeho děti vůbec dochází do školy. Tyto negativní faktory se časem promítnou do povahy a chování dítěte. Dítě si rychle zvykne na to, že nemusí dodržovat standardní režim a to jak doma tak i ve škole. V mnoha takových případech se děti stávají tzv. dětmi ulice, přičemž není výjimkou, že páchají trestnou činností. Tyto skutečnosti spojené s nedostatečnou výživou dítěte (jednotvárná nebo nedostatečná strava s absencí vitamínů) mají i negativní vliv na zdraví dítěte. Kritická situace ve vztahu k dítěti pak nastává v případech pokud patologickým hráčem je žena – matka. Tehdy se negativní dopad na dítě ještě násobí.

Jak vyplývá z provedeného výzkumu, patologické hráčství mělo nebo v současnosti má podle dotazovaných respondentů největší vliv na zdraví jejich dětí, což uvedlo až bezmála polovina dotazovaných (47%), a dokonce 39% dotazovaných uvedlo, že patologické hráčství mělo nebo má vliv na školní prospěch jejich dětí.

Bohužel však neexistuje žádný zaručený recept na to, jak závislost tohoto druhu zcela eliminovat, žádné zaručené metody neexistují. Některé mechanismy, kterými se dá závislost patologických hráčů alespoň snížit, však existuje. Patologičtí hráči podstupují odborná léčení, nicméně řada z nich se ke své závislosti znovu vrací. Velice zásadní a důležitou roli v boji proti této závislosti zde „hraje“ i prevence.

10. Závěr

Všeobecný názor, že hráčská závislost je z celospolečenského hlediska poměrně málo významný jev, je do jisté míry mylný. Naopak je zapotřebí se tomuto fenoménu věnovat a to zejména v rámci preventivních opatření, jež v mnoha případech mohou zabránit prohloubení daného problému. Již proto, že hráčská závislost, zejména pak ve vztahu k novým médiím, značně postihuje dospívající mladé lidi, je zapotřebí klást na preventivní opatření velký důraz. Nelze ani opomenout negativní vliv hráčské závislosti na sociální a zdravotní stránku nejen samotného hráče, ale i jeho rodiny a zejména jeho dětí. Negativní projevy hráčské závislosti úzce souvisí i s finanční situací patologického hráče a jeho rodiny, kdy takový hráč, pod vidinou rychlého získání peněžních prostředků na hru, neváhá dopouštět i trestné činnosti. Tento fenomén jde tedy ruku v ruce se zvýšenou kriminalitou v naší společnosti. Do jisté míry tento negativní trend pozitivně ovlivňují v současné době města a obce, které v rámci své místní působnosti ruší různé herny a casina, aby na svém teritoriu eliminovaly negativní dopady spojené s patologickým hráčstvím. Nicméně lze však konstatovat, že tyto pokusy mají i negativní dopady na samotnou samosprávu ve vztahu ke sníženému přílivu finančních prostředků do rozpočtů měst a obcí, jinak plynoucích z poplatků zmíněných heren a casin. Z hlediska dlouhodobosti je však trend tlumení a snižování počtu takových zařízení pro společnost jen a jen přínosem, jelikož následné vynakládání společných prostředků na léčbu patologických hráčů, náhrad způsobených škod trestnou činností a jiných, s tímto negativním jevem, spojených nákladů. V podstatě i v rámci hodnocení České republiky v měřítku Evropské unie je zapotřebí s tímto negativem bojovat a eliminovat jej na nejnižší možnou míru.

Chceme-li do budoucna mít relativně zdravou a pozitivně schopnou populaci, pak je zapotřebí tomuto celospolečenskému negativnímu fenoménu věnovat především odbornou pozornost. Hrozí totiž nebezpečí, že v opačném případě zasáhne tento negativní jev velkou část mladé populace. I proto má v tomto problému své místo účinná prevence a to ve všech jejích formách.

11. Klíčová slova

patologické hráčství

hazardní hra

závislost

craving (bažení)

prevence

12. Seznam literatury

1. BARTLOVÁ, S. *Sociální patologie*. 1.vydání. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1998. 53 s. ISBN 80-7013-259-0.
2. In.: VACEK, J.: *Hráčská náruživost*. In: *Československá psychiatrie*. 88, 1992, 3 – 4, s. 170.
3. JÍLEK, J. *Ze závislosti do nezávislosti (spoluzávislí a nešťastní)*. 1. vydání. Praha: Roční období, 2008. 224 s. ISBN 978-80-85524-03-1.
4. JIRÁSKOVÁ, K. Zlatý věk hracích automatů. *Psychologie dnes*, 2008, roč.14, č. 9, s. 54-55.
5. KALINA, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti, mezioborový přístup*, část 1, 2. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003. 319 s., 343 s. ISBN 80-86734-05-6.
6. KOHOUT, P. Jsem hazardní hráč aneb Zapověď gamblera. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing, 2000. ISBN 80-7169-958-6.
7. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. a kol. *Sociální patologie*. 2.vydání. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2010, 166 s. ISBN 978-80-7435-080-1
8. KUČTA, J. a kol. *Kriminologie (1. část)*. Masarykova univerzita, Brno, 1993. ISBN 80-210-0616-1.
9. MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2338-9.
10. NEŠPOR, K., REJCHRT, M. a MALÝ, V. Překonávání závislostí, zvládnání stresu. *Smích, relaxace, střídливость*[online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.drnespor.eu/Red_hazF.doc
11. NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. *Bažení = craving: společný rys mnoha závislostí*. Praha: Sportpropag, 1999. 76 s.
12. NEŠPOR, K. – CSÉMY, L. *Krátká intervence u patologického hráčství*. Psychiatrie, 2005.
13. NEŠPOR, K.– CSÉMY, L. Jak zlepšit sebeovládání u závislých na alkoholu a jiných látkách a u patologických hráčů? *Časopis lékařů českých*, 2006, roč. 145, č. 9, s. 658-661.
14. NEŠPOR, K. *Hazardní hra jako nemoc*. Praha: NCPZ, 1994. 107s. ISBN 80-86008-18-5.

15. NEŠPOR, K. *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou* [online]. 2.rozšířené vyd., Praha: Sportpropag, 1999. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <<http://www.drogy.net/portal/ostatni/gambling-2/>>
16. NEŠPOR, K. *Jak přežít počítač*. 1.vydání. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. 128 s. ISBN 978-80-7402-069-8
17. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 3.aktualizované vydání, Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7368-267-6.
18. NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. 4. aktualizované vydání., Praha: Portál, 2011. 28s. ISBN 978-80-7367-908-8
19. NEŠPOR, K. *Už jsem prohrál dost* [online]. 1. vydání. Praha: Sportpropag, 2006. 97 s. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.drnespor.eu/addictcz.html>
20. NOVOTNÝ, J. *Studie hazardních her v České republice a navrhované změny* [online]. Praha, 2008. 59s. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <<http://www.stophazardu.cz/uploads/assets//dokumenty/Studie-hazardnichher.pdf>>.
21. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 20-21.
22. POSOVÁ, J. Patologické hráčství – gambling II. *Bulletin národní protidrogové centrály*, 2008, roč. 14, č. 4, s. 16-19.
23. PRUNER, P. *Psychologie gamblersství aneb Sázka na štěstí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 273 s. ISBN 978-80-7380-074-1.
24. SEKOT, A. *Úvod do sociální patologie*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5261-1.
25. SMOLÍK, P. (1996): *Duševní a behaviorální poruchy*. MAXDORF: 388–3917
26. Související zdravotní problémy a sociální dopady. *Problem Gambling.cz* [online]. 2013. vyd. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: [Problem Gambling.cz](http://ProblemGambling.cz)
27. Statutární město České Budějovice. *Vyhláška číslo 1/2009, o stanovení míst a času, ve kterých je povoleno provozovat výherní hrací přístroje* [online]. [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/stranky/uvod.aspx>
28. TAUBEROVÁ, D. *Gambling, patologické hráčství – KONEC!!* [online]. 2003-2009. 7.3.2009 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.gambling.wbs.cz/Gambling__clanky_k_tematu.html>.
29. TOUFAR, P. *Opilci, falešní hráči a mlsní žrouti aneb Ze života našich předků*. 1. vydání. Benešov: Start, 2008. 230 s. ISBN 978-80-86231-46-4.

30. VACEK, J. Internetové sázení upraví nový loterijní zákon. *Závislost a my*, 2009, č. 2, s. 6. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4.
31. VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1.
32. *Zákon číslo 202/1990 Sb.*, o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů.

13. Přílohy

Příloha 1 - Vzor nevyplněného dotazníku včetně průvodního dopisu užitého v rámci uskutečněného výzkumu.

Příloha 2 - Vzor vyplněného dotazníku

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Dobrý den,

Jmenuji se Barbora Žahourková, jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a v rámci předmětu společenských věd, který studuji, zpracovávám bakalářskou práci na téma Patologické hráčství a potřebuji provést kvantitativní výzkum týkající se dané problematiky. Proto si dovoluji Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku, který je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity na zjištění, zda má patologické hráčství negativní dopad na sociální, finanční a rodinnou situaci gamblera a zda má hráčství rodičů negativní dopad na zdravotní a duševní stav jeho dítěte.

Pokud budete tedy ochotni dotazník vyplnit, prosím Vás, abyste si vždy pozorně přečetli každou otázku a pravdivě na ní odpověděl/a, zaškrtnutím či doplněním.

Děkuji Vám za vyplnění a tím za pomoc při provádění výzkumu k mé bakalářské práci.

Barbora Žahourková

Zakroužkujte odpovídající možnost:

Jste: a) muž b) žena

Jste: a) student b) zaměstnaný c) nezaměstnaný

1. Víte, co znamená pojem patologické hráčství, popř. vysvětlete

a) ano, vysvětlí b) ne

2. Jaké důvody Vás vedly ke hře?

a) kamarádi b) vidina rychlého získání peněz c) jiná možnost - napište jaká

3. Půjčoval/a (půjčujete si) jste si někdy peníze, abyste financoval/a svou hru?

Pokud ano, napište od koho a cca kolik.

a) ano, od koho, kolik: b) ne

4. Přemýšlel/a jste někdy o spáchání trestného činu nebo jste někdy trestný čin spáchal/a, abyste si financoval/a hru?

a) ano b) ne

5. Způsobilo Vám patologické hráčství nějaké zdravotní problémy? Je možné zaškrtnout i více odpovědí.

a) zhoršení zraku b) nespavost c) jiná možnost – napište jaká

6. Myslíte si, že jste (jste byl/a) na hraní závislá?

a) ano b) ne

7. Máte vyživované děti? Kolik?

a) ano, kolik: b) ne

8. Jak staré Vaše děti jsou, pokud je máte?

a) 0-6 b) 6-15 c) 15 a více

9. Jaký mají Vaše děti, pokud už chodí do školy, prospěch?

a) výborný b) chvalitebný c) dobrý d) dostatečný

e) nedostatečný

10. Myslíte si, že vaše závislost mělo (má) negativní vliv na Vaše dítě:

a) ve škole b) na jeho zdraví c) jiná možnost – napište jaká

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a tím i za pomoc při provádění výzkumu.

Příloha č. 2

Zakroužkujte odpovídající možnost:

Jste: a) muž

b) žena

Jste: a) student

b) zaměstnaný

c) nezaměstnaný

1. Víte, co znamená pojem patologické hráčství, popř. vysvětlíte

a) ano, vysvětlí

b) ne

gamblerství

2. Jaké důvody Vás vedly ke hře?

a) kamarádi

b) vidina rychlého získání peněz

c) jiná možnost - napište jaká

3. Půjčoval/a (půjčujete si) jste si někdy peníze, abyste financoval/a svou hru? Pokud ano, napište od koho a cca kolik. *nebankovní půjčky, cca 30000 Kč*

a) ano, od koho, kolik:

b) ne

4. Přemýšlel/a jste někdy o spáchání trestného činu nebo jste někdy trestný čin spáchal/a, abyste si financoval/a hru?

a) ano

b) ne

5. Způsobilo Vám patologické hráčství nějaké zdravotní problémy? Je možné zaškrtnout i více odpovědí.

a) zhoršení zraku

b) nespavost

c) jiná možnost – napište jaká

deprese

6. Myslíte si, že jste (jste byl/a) na hraní závislá?

a) ano

b) ne

7. Máte vyživované děti? Kolik?

a) ano, kolik: *2*

b) ne

8. Jak staré Vaše děti jsou, pokud je máte?

a) 0-6

b) 6-15

c) 15 a více

9. Jaký mají Vaše děti, pokud už chodí do školy, prospěch?

a) výborný

b) chvalitebný

c) dobrý

d) dostatečný

e) nedostatečný

10. Myslíte si, že vaše závislost mělo (má) negativní vliv na Vaše dítě:

a) ve škole

b) na jeho zdraví

c) jiná možnost – napište jaká

školní

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a tím i za pomoc při provádění výzkumu.